

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta**

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Program seznamování předškolních dětí s hrou na pětidírkovou flétnu

Vypracovala: Lenka Marková

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. března 2018

Lenka Marková

Poděkování

Děkuji PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení mé práce, ochotu, vstřícnost, pomoc, rady, cenné připomínky a povzbuzení. Poděkování patří i všem těm, kteří mi byli oporou při studiu i kolegyním a spolupracovníkům, kteří mi pomohli vytvořit zázemí a podmínky pro realizaci práce s dětmi.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřená na přínos hry na dětskou pětidírkovou flétnu v oblasti nejen hudebního rozvoje, ale také psychického a somatického. Obsahem teoretické části je seznámení s hudebními činnostmi v mateřské škole, s možnostmi a variacemi vnímání hudby a s jejím významem v předškolním vzdělávání. Je zde také zmíněno, jak zásadní je psychická podpora dítěte při různých úskalích zvládnání lekcí na pětidírkovou flétnu a jak důležité je při této aktivitě nejen naplňování obecných i dílčích vzdělávacích cílů, vycházejících z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání, ale také hledání vhodného způsobu, jak naplňovat tyto cíle ve všech vzdělávacích oblastech. Vzhledem k tomu, že je dětská pětidírková flétna pro spoustu lidí stále neznámá, je obsahem práce také její popis, dosažení do skupiny známějších hudebních dechových nástrojů a přiblížení jejich výhod pro děti předškolního věku. K tomuto poznání je přínosné znát historická fakta o vzniku a klasifikaci některých hudebních nástrojů. V praktické části je popsána konkrétní práce se skupinou předškolních dětí navštěvujících lekce hry na pětidírkovou zobcovou flétnu. Popsán je též přístup k jednotlivým dětem, zdůrazňující jejich individuální zvláštnosti. Ze záznamů tak vyplývá, jakých cílů lze dosáhnout po půlroční práci s těmito dětmi a jaké nejvýznamnější pokroky lze u těchto dětí sledovat. Práce je doplněna o zásobníček písni a některých pomůcek, které používám ve svých lekcích.

Klíčová slova: hudební rozvoj, psychický rozvoj, somatický rozvoj, pětidírková zobcová flétna, předškolní vzdělávání

Abstract

Bachelor thesis is focused on the benefits of playing the five-hole recorder not only in the musical development area, but also in the psychological and somatic one. The content of the theoretical part is an introduction to musical activities in kindergarten, possibilities and variations of the perception of music, and its importance in preschool education. It is also mentioned, how vital it is to give psychological support to the child while she or he copes with the various pitfalls of learning to play the five-hole recorder. Also, it is important to not only fulfill the general and partial educational objectives based on the Framework Educational Program for Preschool Education but also to find a suitable way to meet these objectives in all educational areas. Since the children's five-hole recorder is still unknown to a lot of people, this thesis also describes it. It puts it into a group of better-known musical wind instruments and explains the benefits to preschool children. Knowing this, it is beneficial to understand the historical facts about the formation and classification of some musical instruments. The practical part describes the specific work with a group of preschool children attending the five-hole recorder lessons. Described is also an approach toward individual children emphasizing their unique peculiarities. The findings thus show what goals can be achieved after six months of work with these children, and the most significant progress that can be observed in them. The thesis is accompanied by a book of songs and some of the tools I use in my lessons.

Key words: musical development, psychological development, somatic development, five-hole recorder, preschool education

MOTTO:

**„ Lidská přirozenost je svobodná, miluje činnost z vlastní vůle a děsí se nucení.
Tak chce být vedena k tomu, k čemu směřuje, a nechce být vlečena, strkána
nebo nucena.“**

J. A. Komenský

Obsah

ÚVOD.....	9
1TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1.1 Různá pojetí vnímání hudby a její význam pro člověka.....	12
1.2 Motivace a výchova k hudbě.....	13
1.3 Zobcová flétna.....	15
1.3.1Vznik a význam hudebních nástrojů z pohledu historie.....	15
1.3.2Vznik zobcové flétny.....	16
1.3.3Současná podoba zobcové flétny a její druhy.....	16
1.3.4Pětidírková zobcová flétna.....	17
1.3.5Dítě a zobcová flétna.....	18
1.4 Hudba a hra na flétnu v předškolním věku.....	19
1.4.1Vliv hry na flétnu na celkový rozvoj osobnosti.....	19
1.4.2Hra na flétnu a cíle vzdělávacích oblastí RVP PV.....	20
1.4.3Podpora dětí v logopedické oblasti.....	23
1.4.4Přínos hry na flétnu pro děti s ADHD.....	24
1.4.5Prevence a vliv na děti s dechových a respiračním onemocněním.....	25
1.5 Vhodné vzdělávací strategie při seznamování předškolních dětí s hrou na flétnu.....	26
1.5 Potřeby a rizika jejich neuspokojení pro děti předškolního věku.....	28
2PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
2.1 Cíl praktické části a způsob jeho naplnění.....	29
2.2 Popis deseti lekcí hry na pětidírkovou flétnu.....	31
2.2.1Lekce 1.....	31
2.2.2Lekce 2.....	33
2.2.3Lekce 3.....	35
2.2.4Lekce 4.....	38
2.2.5Lekce 5.....	40
2.2.6Lekce 6.....	42
2.2.7Lekce 7.....	44
2.2.8Lekce 8.....	46
2.2.9Lekce 9.....	48
2.2.10Lekce 10.....	50
2.2.11Stručná charakteristika dalších lekcí.....	51

<u>2.3 Pokroky v dovednostech dětí v jednotlivých časových úsecích.....</u>	<u>52</u>
<u>2.4 Úchop flétny.....</u>	<u>53</u>
<u>2.5 Dýchání při hře.....</u>	<u>54</u>
<u>2.6 Soustředěnost.....</u>	<u>55</u>
<u>2.7 Nejoblíbenější dechová cvičení.....</u>	<u>56</u>
<u>2.8 Nejoblíbenější prstová cvičení.....</u>	<u>57</u>
<u>2.9 Nejoblíbenější rytmická cvičení (kromě samotné rytmizace s flétnou).....</u>	<u>58</u>
<u>2.10 Kolik not dokáže zahrát.....</u>	<u>59</u>
<u>2.11 Co se nedařilo.....</u>	<u>60</u>
<u>2.12 Celková evaluace.....</u>	<u>61</u>
<u>2.13 Děti s ADHD.....</u>	<u>67</u>
<u>ZÁVĚR.....</u>	<u>70</u>
<u>SEZNAM ZDROJŮ.....</u>	<u>72</u>
<u>SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ.....</u>	<u>74</u>
<u>SEZNAM PŘÍLOH.....</u>	<u>75</u>

ÚVOD

Předškolní věk je obdobím, kdy dítě velmi zřetelně vnímá hudební podněty. Všechny děti v mateřské škole lze hudebně rozvíjet. Tento vývoj je přirozený a probíhá v souladu ostatních tělesných a duševních funkcí v případě, že se dítě nachází v podnětném hudebním prostředí. Pokud má dítě hudební nadání, projeví se u něj velmi brzy, avšak není podmínkou radosti a naplnění z hudby. Hudbu může radostně prožívat každý jedinec - i ten, jehož míra hudebnosti je velmi podprůměrná.

I dítě s menší mírou hudebnosti může začít hrát na hudební nástroj. Cílem však není výborný hudební výkon, nýbrž uspokojení jeho vlastních potřeb a často také zlepšení jeho zdravotního stavu. Při dostatečné motivaci a podpoře může přinést dítěti hra na hudební nástroj pocity, které posílí jeho osobnost a umožní snadnější začlenění do kolektivu.

V předškolním věku je důležité uspokojit potřeby dítěte. Jednou z nich je potřeba seberealizace. Pokud je dítě pozitivně hodnoceno, má prostor k prosazení sebe samotného a dostane se mu uznání dospělých, je posílena jeho sebeúcta a sebejistota a dostává se mu také zpětné vazby. Aby dítě bylo takto uspokojeno, je dobré použít aktivitu, která je pozitivně hodnocena a díky níž se může prosadit. Hra na hudební nástroj může být jednou z nich.

Vhodným hudebním nástrojem pro děti předškolního věku je pětidírková zobcová flétna. Tento hudební nástroj je dosud v dětských kolektivech málo rozšířený. Mnohem častěji je používána flétna sopránová. Ráda bych poukázala na výhody pětidírkové flétny právě u dětí předškolních.

Pokud se chceme zaměřit na zlepšení zdravotního stavu, i zde jsou hudební činnosti přínosem, zejména dechová cvičení a samotná hra na dechový hudební nástroj. Otázka správného dýchání při hře na zobcovou flétnu patří k nejpodstatnějším. Dechová cvičení zlepšují tělesnou odolnost a zdatnost dětí, přispívají ke zlepšení dechových návyků a pomáhají zlepšit zdravotní stav u dětí s chronickým respiračním onemocněním. Pomáhají též zamezit onemocnění horních cest dýchacích.

Také v logopedické oblasti má hra na flétnu své opodstatnění. Děti díky hře na tento dechový nástroj mohou zlepšit nebo dokonce odstranit některé řečové vady.

Ve své práci bych chtěla poukázat na důležitost zábavnosti lekcí, které mohou děti motivovat a přinést jim prožitek, který má vliv na jejich pocity a může ovlivnit jejich budoucí rozvoj osobnosti.

Lekce jsou vytvořeny po mých několikaletých zkušenostech, kdy jsem ověřovala úspěšnost různých postupů při jejich skladbě, vytvářela jsem nové pomůcky k dechovým, prstovým a rytmickým cvičením tak, aby měly děti o hru zájem. Inspirací mi byly také různé návody z literatury od zkušených umělců i učitelů, na jejichž podnětnosti jsem stavěla své vlastní působení. Také bych chtěla zdůraznit důležitost neustálé psychické podpory zejména u dětí méně zdatných. Představa spokojeného dítěte pro mne byla vždy prvořadým zájmem.

Když jsem se začala zabývat výukou hry na dětskou pětidírkovou flétnu v předškolním věku, kladla jsem důraz hlavně na dechová cvičení a správné dýchání při hře. Postupně jsem sbírala zkušenosti a vymýšlela metody, jak udělat pro děti lekce co nejzábavnější. Stávalo se mi dost často, že děti u hry a cvičení dlouho nevydržely, některé časem ani nechtěly hrát, jelikož pro ně byla přitažlivější volná hra ve školce než například nácvik správného dýchání. Některé z dětí měly obavy z neúspěchu a úplně odmítaly hrát individuálně. Hledala jsem cestu, která by jim přinesla ze hry prožitek a radost, chtěla jsem, aby se na každou lekci těšily. Proto jsem si začala vytvářet nové pomůcky a postupy, které jsem do nich postupně zařazovala. Protože každé z dětí potřebuje jiné tempo a ne všechny mají hudební nadání, začala jsem uplatňovat takový přístup, který podpoří osobnost každého z nich. Vytvářím dětem písničky odpovídající jejich schopnostem a dovednostem, někdy se jedná pouze o rytmizaci jedním tónem. Za každou snahu následuje pochvala. I když i neúspěch je součástí životních zkušeností, v tomto věku ho nedávám dětem příliš zažít a pocítit. Nesrovnávám jejich výkony.

Cíl práce: Cílem mé práce je popsat možnosti seznamování s hrou na dětskou pětidírkovou flétnu, její využití a přínos, přičemž považuji za důležité nahlédnout i do historie vzniku zobcové flétny. Chtěla bych přispět k efektivnější výuce hry na tento hudební nástroj u dětí předškolního věku vytvořením vlastního zásobníku pomůcek a nápadů. Dále chci poukázat na důležitost hudebního rozvoje dítěte a citlivého přístupu

k němu. Za velmi důležitý aspekt ve vzdělání a výchově považuji respektování věkových a individuálních zvláštností, proto ve své práci zmiňuji mnohé přístupy k působení na dětskou osobnost. Také uvádím i zaměření se na oblasti, ve kterých může nácvik hry na flétnu přispět ke zlepšení tělesného, psychického a zdravotního stavu dítěte.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Různá pojetí vnímání hudby a její význam pro člověka

„Hudba je nejmagičtější a nejtajuplnější ze všech umění, a proto je zároveň uměním téměř nepopsatelným. Je chápána jako soubor přirozeného tónového materiálu, který je třeba uspořádat takovým způsobem, aby bylo konečného záměru - vytvoření určité formy citového vyjádření - dosaženo stylovými prostředky.“(Oling, Wallisch, 2004, s. 12)

Oling a Wallisch (2004) ve své knize popisují, že již ve starověku se fenoménem hudby zabývali mnozí myslitelé, kteří se též pokoušeli jej analyzovat. Například řecký filosof Plútarchos (46 - 120 n. l.) rozlišoval harmonii, rytmiku a metriku. Aristotelův žák Aristoxenos, který žil v Athénách kolem roku 350 př. n. l., a díky němuž jsou známy teoretické poznatky o řecké hudbě, hlásal, že pojem hudby závisí na dvou základních faktorech: na vnímání a na následném vybavování si.

Titěž autoři zmiňují Římského státníka a filosofa Anicia Boëthiuse (kolem 480 - 524 n. l.), jenž dělil hudbu na harmonii sfér, na harmonii těla a duše a také na vokální a instrumentální a dále také amerického skladatele francouzského původu Edgarda Varése (1883 – 1965), který pojmenoval hudbu jako „uspořádaný zvuk“. S tímto pojmem ne každý souhlasí, je však také reálný, jelikož je možné hudbu označit za uspořádaný soubor zvukových událostí, tedy tónů s posloupností, souznění s jinými zvuky, rytmu, dynamiky, barvy tónu a možnosti různého zařazení tónů.

Podle Olinga a Wallische (2004) je však přijatelnější tvrzení, že hudba je specifickou formou zvuku, každý zvuk však nemůže být hudbou, jelikož zvuk nevytvořený člověkem se nedá za hudbu považovat. Aby byl zvuk hudbou, musí ho vytvořit člověk svým hlasem nebo hudebním nástrojem.

Obecně je známo, že nejstarším a nejdokonalejším zdrojem hudby je lidský hlas. Tón člověk může zazpívat kdykoliv a nepotřebuje k tomuto úkonu žádnou pomůcku.

Hudba je vnímána sluchem. Stejně jako zrak je i sluch „vyšším“ smyslem. Je schopen poskytnout celkovému vnímání jasnější a racionálnější informace než smysly „nižší“. Hudební sluch je schopnost, která umožňuje získat z uspořádání znějící hudby souvislost, která dává smysl. *„Jedná se o vnímání výšky tónu, jeho barvy, dynamiky a*

trvání, na vyšší úrovni pak jde o schopnost vnímat souvislost v oblasti melodických, harmonických a rytmických aspektů hudby.“ (Oling , Wallisch, 2004, str. 17)

Oling a Wallisch (2004) také tvrdí, že hudba dokáže silně působit na emoce, jejichž prostřednictvím ji lze vyjádřit. Člověk si projevem svých emocí uspokojuje potřebu existence. Hudba má svůj rytmus. Jestliže je rytmus hudby shodný s rytmem srdce, jsou v lidském těle vyvolány relaxační účinky. Hudba způsobuje změnu rytmu dechu a srdce.

Sedlák (1974) uvádí, že je experimentálně dokázaný a zcela evidentní psychofyzilogický vliv hudby, zvláště výrazně rytmicky členěné. Rytmus, zakotvený již v tělesných a pracovních pohybech, má silný motivační účinek. Vjem hudebního rytmu stimuluje k tanci.

Jungmann (1997) popisuje, že hudba je jedinečným prostředkem, který dokáže nejsilněji a nejupřímněji vyjádřit mnohé hluboké a široké sféry lidského ducha. Také melodie má v hudbě svůj význam. Podporuje aktivitu, příznivě působí na lidskou psychiku a zvyšuje chuť k různým aktivitám.

1.2 Motivace a výchova k hudbě

„Realizace hudebních činností je spojena s optimismem, radostným a činorodým prostředím, které kladně působí i na zintenzivnění výuky v ostatních předmětech. Hudba se podílí podstatně na duševní hygieně dítěte, stává se prostředkem terapie a udržuje vnitřní rovnováhu jeho subjektu.“ (Sedlák, 1974, s. 47)

Podle Sedláka (1974) hudební pedagogika zkoumá, jak dítě navazuje kontakt s hudbou, jaké emoce a trvalý poměr k ní dítě projevuje, jakou má potřebu ji aktivně provozovat a jak se formují jeho hudební zájmy a postoje. Odpovídá na otázku, jak podpořit motivaci v hudebně výchovném procesu, vzhledem ke konkrétnímu úkolu i k celkovému postoji k hudbě. Je důležité vědět, čím, kdy a jak motivovat k hudebním činnostem. Počáteční hudební motivace se vytváří již v prvních měsících života dítěte. Je to dřív, než začne docházet k osvojování řeči. Vytváří se u každého zdravého jedince a těžko lze najít někoho, kdo by nedokázal na hudbu reagovat a projevoval k ní naprostou lhostejnost.

„Vzniká z vnitřní stimulace, z neuvědomělého, spontánního a impulsivního stavu napětí, spojeného s vrozenou motivační dispozicí k pohybu, z potřeby hravé činnosti,

z manipulace a z experimentace, z afektivních podnětů. Raná motivace k hudebním projevům dozrává ze všech estetických činností nejdříve, protože hudba je nejhluběji zakotvena v lidské přirozenosti. Patří k prvotním lidským projevům a potřebám, a je proto významným výchovným činitelem již od narození.“ (Sedlák, 1974, s. 63)

Podle Sedláka (1974) primární motivace k hudbě, která je spojená s hudebními projevy, přinášející dítěti radost a uspokojení, bývá někdy podpořena a zesílena vrozenými dispozicemi a hudebním nadáním. K hudební motivaci má dojít nenásilně, zcela přirozeně již v nejujtlejším věku.

Sedlák (1974) také uvádí, že za předstupeň učení a velký zdroj podnětů můžeme považovat hudební hru, která začíná experimentací, objevováním nového. Uspokojuje potřebu a touhu těla po pohybu a uvolnění energie. Dítě v ní uplatňuje pocit svobody, spontánnost, hra mu přináší prožitek a radost. Je při ní motivováno samotnou činností, vlastním zájmem, což je východisko k učení. Hudební hra, která se vyvíjí z vnitřního zájmu o hudbu, propojuje zcela nenásilně všechny základní hudební činnosti: zpěv, poslech, rytmické a taneční pohyby a tvořivost.

Je známo, že již J. A. Komenský považoval múzickou výchovu, v níž dominoval zpěv jako přirozený projev vnitřního života dítěte, za důležitou součást jeho celkového psychického vývoje. Fázi předškolního věku zdůraznil jako nejdůležitější periodu hudebního vývoje.

Dále Sedlák (1997) ve své knize popisuje, jak uplatňoval svobodu ve výchově francouzský filosof a pedagog J. J. Rousseau (1712 - 1778). Chápal ji jako cestu vpřed, jako předpoklad lidského konání, rozvíjení osobnosti a směřování k plnosti života. Hlásal požadavek přirozené výchovy, která by respektovala vnitřní vybavení dítěte. Učitel by měl být pozorovatelem dítěte, vcítit se do jeho psychiky a prožívat s ním dětství. Zdrojem hudební výchovy a také první učitelkou hudby je příroda a její zvuky. Dále zmiňuje německého skladatele, básníka a pedagoga Carla Orffa, který se zabýval hudební a pohybovou výchovou po první světové válce. Podle něj by se měly hudebně vzdělávat a vychovávat všechny děti, bez ohledu na jejich sociální postavení. I on zastával názor, že jsou všechny děti schopné hudebního rozvoje.

1.3 Zobcová flétna

1.3.1 Vznik a význam hudebních nástrojů z pohledu historie

Oling a Wallisch (2004) popisují, jak v dřívějších dobách neměli hráči ani hudební nástroje takový status jako dnes. Harfa, buben ani flétna se vůbec nezhotovovaly k účelům hudebně estetickým. Nejprve totiž neměly žádné hudební určení. Jednalo se o pracovní nástroje, pomůcky k lovu, k přípravě potravy, ke komunikaci, zaháněli se s nimi nepřátelé nebo zlí duchové. Lidé si pomocí nich získávali na svou stranu bohy, zaříkávali bázeň. Sloužily tedy k fyzickému a psychickému přežití člověka.

V Evropě zaznamenala starověká a středověká hudba rozvoj od doprovázení rituálů spojených s náboženstvím až k estetizujícímu umění.

Oling a Wallisch (2004) také uvádějí, že hudební nástroje, používané až do 15. století, dělíme spíše podle použití a funkce než podle zvuku, stavby nebo materiálu, protože o nich víme jen velmi málo. Až do pozdního středověku si z větší části zachovaly svůj rituální a praktický význam.

V renesanci začínali hráči a stavitelé nástrojů a hudební nástroje samotné postupně nabývat na významu. Samostatná instrumentální hudba vznikla až v baroku. Nástroje se začaly rychle technicky rozvíjet. V 19. století také pokračoval tento rychlý vývoj (Oling, Wallisch, 2004).

Vysokoškolský učitel na pařížské Sorbonně Jean de Murius popsal kolem roku 1325 některé hudební nástroje a vytvořil jejich klasifikaci.

Za 200 let následoval další pokus o rozdělení a popis hudebních nástrojů, když v roce 1511 publikoval německý duchovní Sebastian Virdung (1460 - 1515) knihu *Hudba německy, v krátkém přehledu*. Postupně vznikala další mnohá rozlišení hudebních nástrojů. Je již dosti obtížné i pro odborníky působící v této oblasti zařadit téměř 50 000 odborně popsaných hudebních nástrojů do přijatelně vytvořené systematiky (Oling, Wallisch, 2004).

1.3.2 Vznik zobcové flétny

I když nám původ ani vývoj nástrojů od dávnověku nejsou přesně známy a spousta z nich zůstává zahalena tajemstvím. Oling a Wallisch (2004) uvádějí předpoklad, že druh nejstaršího materiálu, který byl používán k výrobě, měl rozhodující vliv na jejich konečnou podobu. Zvířecí rohy a zbytky kostí, které se používaly jako dechové nástroje, umožnily vytvoření rozličných typů. Nikterak složité píšťaly se zhotovovaly z kratších kostí a flétny z kostí delších. V baskických Pyrenejích byla nedaleko Isturitzu objevena flétna z kosti, jejíž stáří je odhadováno na 22 000 let. Na dánském ostrově Bornholmu byla nalezena neolitická flétna, která byla používána již před 10 000 lety. V Egyptě byla odkryta břidlicová plaketa, stará přibližně pět století, s vyobrazením maskovaných hráčů na flétnu.

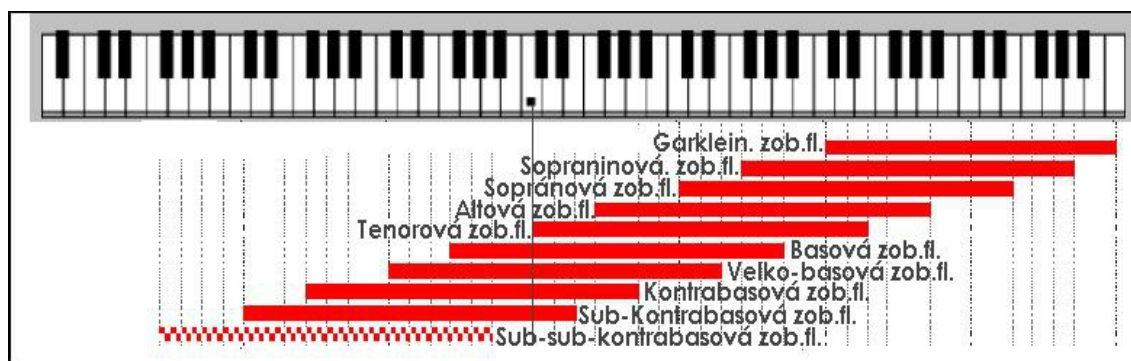
Zobcová flétna je hudební nástroj známý více než 5000 let. Objevuje se téměř ve všech zemích světa. V západní Evropě existuje již přes 1000 let. Na konci středověku byla zobcová flétna hlavně ve Francii jedním z nástrojů oblíbeným žonglery trubadúry. Nejpopulárnější byla v 15. a 16. století. Do doby Bachovy a Händelovy (až do poloviny 18. století) bylo myšleno slovem flétna jedině flétnu zobcovou. V 19. století se přestala ve vážné hudbě skoro používat. V tomto období se však začala dosti objevovat v hudbě lidové. V letech 1910 - 1920 počala v Anglii renesance zobcové flétny. Stala se nejčastějším dětským hudebním nástrojem a díky své jednoduchosti i výborným nástrojem pro začátečníky (Oling, Wallisch, 2004).

1.3.3 Současná podoba zobcové flétny a její druhy

Zobcová flétna má obrácené kónické vrtání. Náustek, který má většinou tvar zobce, je složen ze špalíku s úzkou štěrbinou, sloužící jako vzduchový kanál. Pokud hráč foukne do nástroje, dostane se jeho dech na ostrou hranu zářezu, kde se proud přerušuje a dojde k rozkmitání vzduchového sloupce.

Zobcová flétna je známá dokonce v devíti formátech. V současnosti se až na výjimky vyskytují čtyři „hlasy“ fléten: zobcová flétna sopránová, altová, tenorová a basová.

Obrázek 1: "Hlasy" fléten

Zdroj: flauto-dolce.wz.cz/druhy.htm

1.3.4 Pětidírková zobcová flétna

Žilka ve své knize uvádí. „Vyzkoušejte na své sopránové zobcové flétně, zda prstíky tří a půlletého nebo čtyřletého dítěte stačí rozpětím přikrýt dírky. Je-li ruka ještě tuze malá, to musíte doma posoudit sami, pak mu kupte nejmenší píšťalku na světě Aulos, model Garklein 501 S.“ (Žilka, 1995, s. 17)

U dětí předškolního věku jsem se setkala často, že jejich malé prstíky nedosáhly kvůli malému rozpětí na dírky flétny sopránové. Stává se, že držení této flétny je pro malé děti velmi obtížné. A což teprve zakrýt dírky, aby z nich vzduch neunikal a zvuk byl pěkný a čistý. Malé dítě potřebuje malý hudební nástroj, takový, který pro něj nebude příliš složitý, dokáže ho snadno uchopit, manipulace s ním bude jednoduchá. Právě pro ně je ideální menší zobcová flétna. Dnes již existuje kromě modelu Garklein také dětská zobcová flétna pětidírková, známá také pod názvem dětská flétna. Jedná se o nástroj určený nejmenším hráčům, dětem, pro které je svou jednoduchostí a velikostí mnohem přijatelnější než její příbuzné flétny.

Dětská pětidírková flétna má menší dírky než flétna sopránová, zároveň jsou blíže k sobě. Nachází se na ní pouze pět hmatových otvorů. Místo dírek pro palec a ukazováček levé ruky je zde pouze zahlobení, flétna je snadněji uchopitelná, což vyhovuje lépe rozpětí dětských prstů a jemné motorice. Tónový rozsah flétny g', a', h', c'', d'', e'' umožňuje hrát mnoho dětských i lidových písniček. Pro děti je velmi motivující, když se jim daří hned o začátku zahrát první tón, u kterého nemusí zakrývat dírku, stačí jen vložit prsty do žlábků a správně nasadit tón.

Existují ještě další podobné varianty této flétny, jednou z nich je flétna pentatonická.

Jedná se též o pětidírkovou zobcovou flétnu s lehkým, pružným zvukem v pentatonické tónové řadě d', e', g', a', h', d'' (Pavel Číp & synové, 2018).

Další malou zobcovou flétnou je již zmíněný typ garklein, nebo také vysoká sopraninová. Je nejmenší z rodiny zobcových fléten. Vyznačuje se velmi vysokým zvukem, který má rozsah tónů c³ až g⁵ (Heureka, 2018).

Zdroj: vlastní foto

1.3.5 Dítě a zobcová flétna

„Zobcová flétna je nástroj velice starý, ale ať už vyhrávala za jakýchkoliv příležitostí, k dětem má neobyčejně blízko. Je jejich nástrojem daleko víc než housle nebo piano. Flétnička není nakonec nic jiného než kousek provrtaného dřeva a nesnaží se ani předstírat něco navíc. Tváří se skromně. Za tímto nástrojem se dítě neztrácí, a když se ho dětské prsty zmocní, má divák dojem, že dítě pokračuje ve svých hrách jiným způsobem, ale stejně dětským. Písnička hraná na zobcovou flétnu má v sobě jímavou prostotu dětského popěvku.“ (Žilka, 2004, s. 18)

Podle Žilky (2004) je zobcová flétna ideálním hudebním nástrojem pro děti předškolního věku. Pokud má dítě zřetelné nadání, je pro učitelky výzvou provést ho světem hudby, podpořit jeho sluchové vnímání a přinést mu novou radost. Můžeme ho totiž přivést na cestu, kterou se bude dále v životě ubírat a díky radosti z hudby bude pro něj svět bohatší. Hudba dokáže pomáhat překonávat překážky, léčí tělo i duši.

Pokud na flétnu hrají děti bez jakýchkoliv hudebních předpokladů, nemusí to znamenat, že jim muzika není ničím přínosná. I ony se mohou naučit, že lidská

komunikace se neskládá jen ze slov, ale i z tónů a melodií, prostřednictvím kterých se dají vyjádřit emoce, což může přinést pocit napětí i úlevy. Hudba je hra, která je dětem blízká a přirozená, hra může být hudbou, která by neměla v životě dětí chybět.

Škořepová (2009) ve své knize uvádí, že při výuce hry na zobcovou flétnu není pouze snahou, aby se dítě naučilo písničky, ale byl u něj především vzburzen zájem o novou činnost. Děti by měly být vedeny k poznání, k píli a pracovitosti. Teprve potom se dostaví pocit úspěchu a spokojenosti.

1.4 Hudba a hra na flétnu v předškolním věku

Sedlák (1974) je názoru, že v mateřské škole si děti osvojují základní pěvecké návyky, učí se hudbu vnímat a poslouchat, vyjadřovat pohybem jak píseň, tak skladbu. Předškolní věk je rozhodujícím obdobím pro hudební rozvoj dítěte. Je důležité podpořit jeho hudební tvořivost. Mělo by dostat prostor pro svobodný projev a z tohoto projevu by mělo mít radost. Výchova k hudbě by měla probíhat formou hry. Učení by mělo přinášet radost a touhu k dalším činnostem. Jak již bylo zmíněno, děti by si měly v mateřských školách osvojit základní pěvecké návyky, učit se hudbu soustředěně poslouchat, získávat o ni zájem a pohybem vyjádřit obsah zpívané a poslouchané skladby.

Dítě vycítí charakter hudby veselé a vážné. Okolo čtvrtého roku začíná dítě emocionálně prožívat výškové vztahy v melodii. Také tělesná motorika je na rychlém vzestupu. Dítě dovede koordinovat pohyby nohou, paží a celého těla s hudebním rytmem. Synchronizace těchto pohybů je stále jistější a vnikají předpoklady i pro hru na elementární hudební nástroje (Sedlák, 1974).

Podle Sedláka (1974) by měla péče o dětskou hudební tvořivost pro pedagoga znamenat návrat k dětství, jeho evokaci. Učení by mělo být něco obdivuhodného, rozvíjejícího zálibu, záliba touhu a touha pilnost.

1.4.1 Vliv hry na flétnu na celkový rozvoj osobnosti

Abychom mohli při výuce hry na zobcovou pětidírkovou flétnu postupovat ve vzdělávacím procesu podle požadavků a předpokladů RVP PV, musíme také vědět, jaký má hra na flétnu a všechny aktivity s výukou související vliv na celkový rozvoj osobnosti. Podle Liškové (2006) mají všeobecně hudební aktivity vliv na komunikaci,

tvořivost, podporují také logické myšlení a paměť. Hudební činnosti přispívají ke kultivaci osobnosti, ke kooperaci, k týmové spolupráci, toleranci, zodpovědnosti, úctě a vzájemnému respektu. Hudba má vliv i na utváření sebedůvěry dítěte, jeho zdravého sebeprosazování, přispívá k objektivnímu hodnocení druhých.

Cíle, které si před začátkem všech lekcí stanovíme, jsou také otázkou priorit pedagoga, jeho znalostí a zkušeností. Je na zvážení, zda trvat při hudebních lekcích u předškolních dětí zejména na rozvoji hudebních schopností a dovedností dítěte, což zní celkem logicky a pochopitelně. Děti v tomto věku však mimo jiné potřebují k vedení citlivý způsob, učení by měly vnímat jako hru, necítit se ve stresu a být spokojené. Pokud budeme učit děti hrát na flétnu nezáživným a necitlivým způsobem, dosáhneme jedině toho, že se bude obávat této aktivity, která se mu stane nepříjemnou. Poškodíme jeho vztah k hudbě, sebedůvěru a zničíme radost z objevování nového.

Pro samotný rozvoj schopností hry na hudební nástroj jsem stanovila následující výchovně vzdělávací cíle:

- hravou formou vzbudit zájem dítěte o hudbu a o vlastní nástroj,
- rozvíjet hudebnost dítěte a podporovat jeho tvořivé schopnosti,
- osvojovat si základní návyky pro hru na nástroj.

Podle Sedlmeiera (2011) není nutné umět zahrát co nejdříve mnoho lidových písniček a tónů, jelikož je toto počínání většinou na úkor správné techniky hry na zobcovou flétnu. Je důležitější se nejprve zaměřit na rozvíjení potřebných základních dovedností, kterými jsou práce s dechem, správné držení nástroje a artikulace.

1.5 Hra na flétnu a cíle vzdělávacích oblastí RVP PV

V této podkapitole přiblížíme, jak hra na flétnu souvisí s naplňováním všech oblastí vzdělávacího obsahu.

V biologické oblasti by měl pedagog podporovat fyzickou pohodu, zlepšovat tělesnou zdatnost a zdravotní kulturu, rozvíjet pohybové i manipulační dovednosti, vést ke zdravým životním postojům a návykům (RVP PV, 2017, s. 15).

Lišková (2006) uvádí, že hra na hudební nástroj slouží k rozvoji jemné motoriky, smyslového vnímání a koordinace pohybů. Tato činnost je prostředkem rozvoje a pěstuje rytmického cítění dětí, vede ke zdokonalování rytmizace. Vhodným vedením a usměrňováním hudebně-instrumentálních činností je působeno v oblasti prevence zdraví dětí.

V oblasti dítě a jeho psychika (RVP PV, 2017, s. 17). Je úkolem pedagoga podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů, jeho citů i vůle, dále také tvořivosti a sebevyjádření, podněcovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností, učení a poznávání.

V podoblasti jazyk a řeč jsou rozvíjeny řečové schopnosti a jazykové dovednosti receptivní i produktivní (RVP PV, 2017, s. 17).

Podle Liškové (2006) hra na zobcovou flétnu podporuje reprodukci emocí a názorů prostřednictvím hry, dále také nonverbální komunikaci.

Další podoblastí jsou poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace. Zde je rozvíjeno smyslové vnímání, paměť, pozornost, představivosti a fantazie, tvořivost. Posilovány jsou přirozené poznávací city (zvědavost, zájem, radost z objevování). Vytváří se pozitivní vztah k intelektuálním činnostem a k učení a základ pro práci s informacemi (RVP PV, 2017, s. 19).

Lišková (2006) uvádí, že pěvecké aktivity, práce s písní a popěvky, souvisí v této podoblasti s množstvím činností, uváděných ve vzdělávací nabídce RVP PV. Hry na hudební nástroje slouží k rozvoji sluchové a zrakové koncentrace. Manipulace s nástroji rozvíjí i myšlenkové operace a podporuje řešení praktických problémů.

V podoblasti sebepojetí, citů a vůle se jedná o poznávání sebe samotného, rozvoj pozitivních citů, uvědomování si vlastní identity, získávání sebevědomí, sebedůvěry a osobní spokojenosti. Rozvíjena je schopnost sebeovládání, vyjádření vlastních prožitků, dojmů a pocitů. Rozvíjí se i kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání (RVP PV, 2017, s. 21).

Podle Liškové (2006) hudební aktivity podporují tvořivost a klidnou atmosféru v MŠ. Pokud je dítě správně vedeno a motivováno k hudební činnosti, je u dětí vyvolána naprosto spontánní radost a veselí. Při všech hudebních aktivitách dochází k rozvoji

sociálních vazeb a citových vztahů mezi dětmi. Hudební činnosti podporují estetické a tvůrčí aktivity. Mají nezastupitelnou roli v rozvoji empatie a citu dětí.

V oblasti dítě a ten druhý je důležité podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů (RVP PV, 2017, s. 23).

Zastávám názor, že hra na zobcovou pětidírkovou flétnu a ostatní cvičení, která samotné hře předcházejí, probíhají ve vzájemné interakci dětí. Díky tomu navazují mnohem lépe kontakt s druhými a snáz se adaptují v dětském kolektivu. Flétna může být prostředníkem v navazování vztahů a v komunikaci. Pocit spolupráce a zodpovědnosti mohou děti zažít také nácvičkou vystoupení. Každé dítě má mezi ostatními důležitou úlohu, každý je odpovědný za společné dílo. Během nácvičky i společného vystoupení jsou děti seznámeny se zásadami společenského chování.

Dítě a společnost je oblast, kde by mělo být dítě uvedeno do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s nimi, ocitá se ve světě materiálních i duchovních hodnot, kultury a umění. Pedagog by mu měl pomoci osvojit i potřebné dovednosti, návyky a postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody v jeho sociálním prostředí (RVP PV, 2017, s. 25).

Lišková (2006) tvrdí, že hudba je umění, které vzniká a rozvíjí se v lidské společnosti. Jsou pro ni příznačné takové nonverbální vyjadřovací prostředky, na základě kterých mohou lidé z celého světa vzájemně komunikovat. I děti mohou svým hudebním uměním vytvořit příjemnou atmosféru v MŠ, rozvinout sociální vztahy ve skupině. Vlastní hrou na nástroj, nasloucháním druhým, se učí porozumět pravidlům vzájemného soužití. V souvislosti s aktuálním děním také v této oblasti vzdělávání poukazujeme na významné hudební události.

1.5.1 Podpora dětí v logopedické oblasti

Hra na dětskou pětidírkovou zobcovou flétnu v mateřské škole může být také považována za pomocnou metodu v logopedii. Mezi pomocné metody řadíme všechny pomůcky a výchovné postupy, které mají vztah k rozvíjení řeči.

Podle Sováka (1986) je rytmus jedním z elementárních jevů v přírodě i v životě. Ten považujeme za základní zvukový materiál ve výstavbě řeči spolu s ostatními modulačními faktory. Spojení rytmu pohybu a mluvy se uplatňuje v dětských hrách a říkankách. Říkadla se rytmicky pronášejí obvykle ve skupinách, proto se rytmizace podílí na mezilidských vztazích. Rytmizace mluvy je jednou z pomocných metod při logopedickém ošetřování jednotlivých řečových poruch, např. koktavosti. V hudebních činnostech je přínosná tzv. Orffova metoda, což je původně vytváření zvuků, jimiž se dítě projevuje rytmicky tleskáním, plácáním a současně tvořením hlasu. Tomu odpovídají i původní nástroje Orffova malého orchestru, tj. nástroje bicí a foukací. Tato nenáročná metoda má přinášet dětem radost a potěšení z toho, že si samy vytvářejí rytmické zvuky a hudební projevy.

Hudební rozvoj by se měl v mateřské škole ubírat dvojím směrem. Děti by se měly učit zpívat a hrát na jednoduché hudební nástroje, ale také hudbě naslouchat. Zpívání ve skupině spolu s rytmizací a pohybem a hraní na jednoduchý hudební nástroj slouží jako pomocná metoda při nácviu výslovnosti, rozvíjení řeči, při ošetřování koktavosti a ošetřování hlasových poruch. Vše souvisí navzájem – pohyb a slovo mluvené, slovo a rytmus, pohyb, rytmus a hudba, hudba, zpěv a řeč (Sovák, 1986).

Zobcovou flétnu můžeme v logopedii zařadit mezi podpůrné pomůcky, jimiž se upravuje poloha mluvidel, zvláště jazyka při vyslovování. Při přiložení zobce na rty se dítě snaží umístit hrot jazyka za dolní řezáky, kdy právě zobec funguje jako zarážka a tím přispívá ke správnému nácviu hlásek t, d a ť, d'.

Sovák (1986) popisuje, že výslovnost v době předškolní je neustálená i přizpůsobivá. Tato vlastnost se pokládá za jev fyziologický, přirozený, věku odpovídající. A pokud by dítě v té době nevyslovovalo ještě docela přesně, pokud by tu byly odchylky od výslovnostní normy, pak jde o pouhé nesprávnosti, které ještě nehodnotíme jako vadu.

Tyto nesprávnosti se totiž mohou během vyzrávání CNS ještě docela spontánně, pouze vlivem výchovy, upravit a přiblížit se až vyrovnat výslovnostní normě.

Některé odchylky a nesprávnosti je možné upravit také pomocí dětské flétny, která děti může stimulovat k řečové nápravě.

Dítě se při hře učí také artikulovat. Jan a Eva Kvapilovi (2004) mluví o jakési „flétnové řeči“, které se říká artikulace. Hlávky a slabiky vhodných slov hráči pomocí flétny převádí do hlásek a slabik potřebných ke správnému nasazení tónu.

Je známo, že hudba je vhodným prostředkem k odbourávání komunikačních i sociálních bariér. Některé děti mají problém s navázáním kontaktu s druhými nebo s paní učitelkou. Ať už se jedná o jakýkoliv důvod tohoto problému, pomocí různých cvičení i samotnou hrou na flétnu se může podařit dosáhnout zlepšení nebo odbourání komunikačních zábran. I samotná hra na flétnu se stává jistým druhem komunikace a mnohdy dítě, které se bojí či stydí promlouvat před ostatními, dokáže hrát a v danou chvíli nahradí slova tóny, které jsou mnohem výraznější než samotný slovní projev. A tak si i tiché, málomluvné dítě najednou zkusí, jaké to je být hodně viděn a slyšen. Jeho sebevědomí tím narůstá.

1.5.2 Přínos hry na flétnu pro děti s ADHD

Podle Wolfdietera (2013) v MŠ přibývá hyperaktivních dětí a dětí s poruchami chování a také dětí psychicky labilních. Uvádí též, že děti, které kladly zvýšené nároky na výchovu, byly v každé době a všude.

Většina lidí si myslí, že jich dnes přibývá. Příčiny mohou být různé. Neustále se diskutuje o problematické době, nevychovaných dětech a špatném vlivu prostředí na některé jedince. Čím dál víc se nejen my, učitelé, setkáváme s pojmem „syndrom ADHD“ (Attention Deficit Hyperaktivity Disorder), což je hyperaktivita s poruchou pozornosti-specifická vývojová porucha chování.

Tyto děti bývají neklidné, často bývají neoblíbené a jsou odmítané, neboť se trvale něčeho dožadují. Nejsou schopné se soustředit. Na druhou stranu se může jednat také o děti pomalé, letargické a úzkostné, ničeho se nedožadující. Ani ty se nedokážou soustředit a setrvat u dané činnosti. Děti se syndromem ADHD se těžko zapojují do

kolektivu. Často se diskutuje, zda se jedná v případě ADHD o formu onemocnění, či o obtíže s psychosociálním pozadím (Wolfdieter, 2013).

Pro tyto děti, i pro nás, pedagogy, je důležitá spolupráce s rodinou a odborný dohled dětského psychologa, psychiatra a neurologa.

Děti s ADHD mívají působením vlivu okolí ovlivněný pocit vlastní sebehodnoty. Může dojít k jejich sociální izolaci. Svět vnímají zkresleně, čímž velmi trpí. Bývají citlivé a jejich reakce nás překvapují. Nemyslí to zle, jen neví, jak dosáhnout své změny k lepšímu. Proto potřebují pomoc (Train, 1997).

Podle Liškové (2006) hudební prožitky dávají prostor k vyplavování agresivních sklonů, mají katarzní a relaxační účinek.

Train (1997) je názoru, že má každé dítě potřebu zařazení a potřebuje vnímat samo sebe jako součást celku. Musí mít pocit, že pro ostatní něco znamená a cítit, že je součástí sítě vztahů, díky které má pocit vlastní identity.

Zařazením do jakékoliv vhodné zájmové aktivity a žádoucím přístupem, díky kterému se cítí plnohodnotné a přijaté druhými, mohou i ony zažívat pocit úspěchu.

1.5.3 Prevence a vliv na děti s dechových a respiračním onemocněním

Žilka (1995) s nadsázkou tvrdí, že se pacienti učí vyfoukávat respirační potíže. Hluboké brániční dýchání pomáhá snižovat závažnost onemocnění dýchacích cest.

Podle Kulhánkové (1996) má vliv klidné hluboké břišní dýchání na psychiku a snižuje svalové napětí. Při správném hlubokém nádechu se vyklene břišní dutina a bránice klesne. Je známo, že hra na zobcovou flétnu má po zdravotní stránce velký přínos pro nemocné děti. Posilování dýchacích svalů a hluboké brániční dýchání je přínosné jak pro nemocné, avšak působí také jako prevence. Dítě se učí správně používat svůj dech a při cvičení dochází také k důkladnému pročištění dýchacích cest. Hospodaření s dechem se zlepšuje, zvyšuje se celková kapacita plic a rozvíjejí se motorické schopnosti muzikanta.

V článku z portálu pro alergiky (2011), který uvádí, že dechová cvičení jsou velmi podstatná jako prevence při předcházení špatným dechovým návykům a současně

onemocněním horních dýchacích cest, je také zmíněno, že hra na zobcovou flétnu může být jednou z terapií při léčbě astmatu, bronchitidy, onemocnění dýchacích cest a celkově jako léčebná aktivita pro alergie spojené s horními dýchacími cestami.

1.5 Vhodné vzdělávací strategie při seznamování předškolních dětí s hrou na flétnu

a) Motivace

J. A. Komenský hovoří o podchycení zájmu a chuti k učení, touze po vědění, kterou má v sobě každé dítě. Tento zájem můžeme chápat jako přirozenou motivaci dítěte, ke které vede například stejně tak přirozená zvědavost.

Také Sedlák (1974) ve své publikaci hovoří o motivaci k hudebnímu rozvoji: *„Utváření vztahů a postojů k hudbě a vznik motivace k hudebním činnostem jsou klíčovými otázkami současné hudební pedagogiky. Motivace, jako determinant hudební aktivity, je základní podmínkou rozvoje hudebních schopností, všestranného a efektivního hudebního vývoje, učení a úspěšné hudební výchovy. Hudebně tvůrčí proces musí rozvíjet svobodný projev dítěte a má být v tomto věku hrou, vytvářející radost.“*

b) Pomůcky

Mezi obecně známé pomůcky pro výuku patří například bublifuk, rytmické hračky, hračky na bublání do vody. Pomůcky jsou nutné nejen pro děti. Učitelům mohou dobře posloužit různé publikace, například:

J. a E. Kvapilovi: Flautoškola 1,

M. Přikrylová: Hrajeme si s flétnou a s kamarády tóny,

A. Sedlmeier: S flétnou a zvířátky do hudební pohádky,

K. Skořepová: Hrajeme na zobcovou flétnu (Rodina.cz, 2013).

c) Metody a organizační formy

Při výuce dětí předškolního věku je nejdůležitější, aby výuka probíhala formou hry. Pokud výuka děti baví, mnohem více se toho naučí. Zároveň by jim měla jít učitelka vzorem a využívat vhodných pomůcek.

Podle Langmeiera a Krejčířové (2006) má hra smysl sama o sobě, patří mezi základní potřeby člověka ve všech kulturách a společnostech. Člověk je při hře svobodný, hra souvisí s jeho fantazijní, tvůrčí a uměleckou schopností. Nedá se rozvíjet tak, že bude dětem nařízena a vnucena její organizace. Může být však podporována a rozvíjena tak, že se dítě stane společníkem, je mu ponechána volnost a iniciativa. Tak je obohacována, kultivována a stupňována. Takto lze dosáhnout porozumění dětskému vnitřnímu světu, pochopení jeho starostí, konfliktů, obav a radostných prožitků.

Jůva (1999) také uvádí několik pedagogických principů, které by měly být dodrženy při veškeré práci s dětmi. Jedná se o:

- cílevědomost,
- soustavnost a systematičnost,
- aktivnost,
- názornost,
- uvědomělost,
- trvalost,
- přiměřenost,
- emocionálnost (radostnost),
- jednotnost výchovného působení.

d) Zpětná vazba

Zpětná vazba by u dětí tohoto věku měla být vždy pozitivně laděna. Oceňovány by měly být každé malé pokroky. Na dítě působí pozitivně už jen to, že si učitel jejich pokroků všímá. V případě negativního hodnocení je zapotřebí postupovat opatrně, zjistit, jak dané dítě kritiku přijímá a až na základě tohoto zjištění nalézt nejvhodnější a

nejšetrnější způsob, jak tuto kritiku dítěti sdělit, aby bylo sdělení účinné a nenapáchalo více škody než užitku (Kořátková, 2014).

Vlastní zkušenosti s uvedeným vhodným přístupem a metodami jsou uvedeny v praktické části – evaluaci.

1.6 Potřeby a rizika jejich neuspokojení pro děti předškolního věku

Každé dítě má své potřeby, které musí nebo by měly být uspokojeny. Těžko se zabývat vyššími cíli, když nejsou uspokojeny základní dětské potřeby.

„Človíček, který je ostatními respektován, přijímán a milován, nemá obvykle v životě problém přijímat, respektovat a milovat ostatní lidi. Porozumět druhým lidem se učíme především tím, že je nám rozuměno. Chceme-li učit dítě být prosociálním, je potřeba, abychom se my sami k němu prosociálně chovali. Aby naše vzdělávací snahy a chování k dítěti byly kongruentní, aby v nich nedocházelo k rozporům. Jednou ze základních podmínek prosociálního chování je přispět k maximálnímu naplňování potřeb dítěte tak, aby se cítilo přijímané, uznávané a úspěšné.“ (Svobodová, 2010, s. 10)

Svobodová (2010) se ve své knize zmiňuje o americkém psychologu Abrahamu Maslowovi, který sestavil pětistupňovou pyramidu. Do každého stupně zařadil jednu potřebu. Žádnou z nich však podle něj nelze splnit, pokud není naplněna ta nejnižší. Uspokojeny by měly být potřeby fyziologické, potřeba bezpečí, jistoty a řádu, potřeba lásky a sounáležitosti, také potřeba úcty a uznání a na nejvyšším stupni se podle Maslowa nachází potřeba sebeaktualizace a sebeuskutečnění.

Neuspokojení potřeb dítěte můžeme vnímat jako rizika špatného působení na lidskou osobnost.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíl praktické části a způsob jeho naplnění

Cílem mé bakalářské práce je podat náměty a doporučení pro seznamování předškolních dětí s hrou na pětidírkovou flétnu. Dílčími cíli je:

1. zpracovat program lekcí zaměřený na seznamování s hrou na dětskou pětidírkovou flétnu v mateřské škole;
2. zrealizovat program s konkrétní skupinou předškolních dětí, popsat průběh lekcí, reakce dětí;
3. zjistit, jakých cílů lze dosáhnout po půlroční práci s těmito dětmi a jaké nejvýznamnější pokroky lze u těchto dětí sledovat;
4. na základě evaluace podat doporučení pro seznamování dětí v mateřské škole s hrou na pětidírkovou flétnu.

Program bude realizován po dobu šesti měsíců od 1. září do 28. února v 4 třídách mateřské školy ve středně velkém městě v Ústeckém kraji.

Schéma lekcí

Každá lekce je zaměřena na plnění cílů různými metodami, které se v různých lekcích opakují či prolínají. Každá lekce má však stejný sled přípravných cvičení, kromě pohybové chvilky. Po nich vždy následuje nácvik samotné hry na pětidírkovou zobcovou flétnu. Pohybové chvilky jsou uvedené v každé lekci, zařazovány jsou však vždy dle potřeby a vhodnosti. V případě zájmu a přání dětí nemusí být dodržena přesná příprava lekcí, jelikož je mnohem přínosnější, pokud aktivity vychází z momentálních situací.

Na počátku lekce jsou zařazovány nejprve rytmická cvičení, následují cvičení prstová a dechová. Poté je již zařazen nácvik samotné hry, který spočívá ve správnosti úchopu hudebního nástroje, polohy a postavení rukou a prstů, přiložení flétny na spodní ret, celkového držení těla, nádechu, foukání a dalším dodržování jednotlivých instrukcí.

Časový harmonogram lekcí a organizace

Na dětské pětidírkové flétny hraje celkem 14 dětí, které jsou rozděleny do dvou skupin po sedmi dětech, aby byl zajištěn individuální přístup ke každému z nich. Lekce

probíhají dvakrát týdně. Jejich délka je 30- 45 minut, což záleží na soustředěnosti a zájmu dětí. Pokud z jejich strany cítím únavu, lekce zbytečně neprotahuji. Lekce nezasahují do dopoledního zaměstnání. Jsou vedené v odpoledních hodinách. Možnost jejich navštěvování mají všechny děti z mateřské školy od pěti let dle zájmu.

Věkové složení a individuální zvláštnosti dětí

Lekce navštěvují děti ve věku pět až sedm let, z toho čtyři chlapci a deset dívek. Čtyři děti jsou pětileté, sedm dětí je šestiletých a tři děti dosáhly v roce 2018 sedmi let. Jeden chlapec má diagnostikovaný syndrom ADHD, další chlapec má opožděný vývoj řeči a větší logopedické potíže, jedna z dívek se téměř řečově neprojevuje. Ve všech těchto případech se jedná o děti sedmileté.

V evaluaci budou sledovány tyto projevy:

- správné nasazení tónu
- správné držení těla při hře
- správný úchop a stisk dírek
- správné dýchání
- soustředěnost při nácviku
- počet tónů, které dokáže zahrát
- zvládnutí rytmizace písničky
- zvládnutí hry jednoduché písničky podle dětských not
- oblíbené dechové cvičení
- oblíbené prstové cvičení
- oblíbená rytmizace
- oblíbená písnička

Metody evaluace:

Metodou evaluace bude pozorování, jehož výsledky budou zaznamenávány do tabulky. Na závěr čtyř časových úseků bude zaznamenáno do tabulky, jakých dovedností dítě dosáhlo.

2.2 Popis deseti lekcí hry na pětidírkovou flétnu

Uvádím zde příklady deseti lekcí, které jsem pro děti vytvořila. Jsou seřazené od nejjednoduššího nácvičku samotné hry ke složitějším. Nejedná se však o prvních deset lekcí jdoucích za sebou od počátku seznámení se s flétnou, ale pouze o příkladné možné lekce.

2.2.1 Lekce 1

Cíl: seznámení se s dětskou flétnou a se správným úchopem a nasazením tónu

Zahajovací rituál

Nejprve se děti seznámí s flétnou. Prohlédnou si ji, osahají a zkouší do ní foukat. Nechávám děti s flétnou chvíli manipulovat. Zkoušíme švitoření ptáčků pomocí rychlého zaklápění a odklápění konce flétny dlaní. Také zkoušíme zvuk hasičského auta pomalejším zaklápěním spodního otvoru. Poté jim začnu vyprávět pohádku „O pěti zatoulaných notičkách.“ K vyprávění používám obrázky mých not.

Bylo jednou šest notiček. Jak vypadaly? Eliška měla světlé žluté vlásy a krásné červené mašle ve vlasech. Daneček byl takový malý rošťák. Na hlavě měl pár rovných žlutých vlásků a vypadal trochu jako sluníčko. Cecilka byla usměvavá notička s hnědými rovnými vlásy, Hanička je zas měla černé a krásně vlnité a poslední Adámek byl takový uhlašený rozumbrada. Gábinka nosila své černé vlnité vlásy rozpuštěné. Všichni dohromady tvořili báječnou partu. A jak už to tak u not chodí, i tyhle uměly hrát. Pokaždé vymyslely moc pěknou písničku nebo skladbičku. Jenže písnička bez hlásku a skladbička bez hudebního nástroje vlastně vůbec není písničkou a skladbičkou. A tyhle notičky už docela dlouho neměly ani hlásek, ani nástroj. Nemohly hrát ani zpívat. Proto byly docela nešťastné. A šly a šly a nikoho nepotkávaly. Najednou uviděly u cesty ležet tlustý klacík. Byl uvnitř dutý a vypadal jako dalekohled. Elišku napadlo: „Kamarádi, vždyť tenhle klacík je trochu jako píšťalka.“ Daneček však na to řekl: „Vždyť nemá žádnou díрку. Nebude hrát.“ A opravdu. Klacík byl jen taková obyčejná trubička a trubičky přece nepískají. Naštěstí rozumbrada Adámka napadl úžasný nápad. Vzal nožik a do klacíku vyřezal několik malých otvorů. Celý ho krásně opracoval a tak vznikla flétnička, která se stala pro notičky domečkem. Protože se uměly zmenšovat, všechny do ní naskákaly a čekaly, až je někdo u cesty objeví, jelikož je jasné, že žádný nástroj

sám hrát nedokáže. Netrvalo dlouho a šel kolem starý dědeček. „To je ale krásná flétnička!“ Zvolal. „A co dělá na zemi takhle opuštěná?“ A protože uměl hrát, tak ji vzal a začal pískat krásnou písničku a vesele si vykračoval. Notičky byly zase šťastné a od té doby bydlely v malé flétničce u veselého dědečka.

(Lenka Marková)

Po pohádce dětem zapískám jako dědeček z pohádky, přičemž děti dokola zvesela vykračují a navrhnou jim, že se naučíme také hrát.

Nejprve se učíme flétničku správně uchopit. Bude to ještě chvíli trvat, ale na správný úchop dbáme neustále. Děti sedí na židličce a snažíme se o správné držení těla. K tomu je motivuji obléknutím „kouzelných neviditelných kalhot“, díky kterým krásně rovně sedí. Když se dětem nedaří sedět správně na židli, řeknu jim, aby si kalhoty trochu upravily. Je to pro ně zábava. Důležité při úchopu je dbát na to, aby byly ruce ve správné poloze- levá nahoře, pravá dole. Flétnička je palci u obou rukou lehce podepřená v jejich spodních žlábcích, ukazováček levé ruky leží v jediném vrchním žlábkku, což umožňuje bez zakrytí dírky zahrát tón e1. Ostatní prsty jsou zvednuté nad dírkami. Při pokládání prstíků na dírky, popř. vrchní žlábek, je nutné, aby nebyly ruce příliš křečovitě a prsty směřovaly do správného úhlu. Mohl by se vypěstovat špatný zlozvyk. Ramena jsou uvolněná, lokty mírně od těla. Je důležité na tyto chyby děti neustále upozorňovat, ale s úsměvem a citlivě.

Poté dětem předvedu správně nasazený tón a rozdíl mezi správně a špatně nasazeným tónem. Děti si mohou zkusit do flétničky foukat. Poslouchám je i jednotlivě a vysvětlím jim, že kdy do flétničky fouknou moc, vypískne víc, než by měla, protože je nespokojená. Stejně tak, jako když foukneme do bublifuku a neudělá se nám žádná bublina, jelikož foukáme moc, což si také ihned vyzkoušíme. Těm dětem, kterým se daří vyfukovat spoustu bublin, většinou dělá menší problém správně fouknout i do flétničky.

Dbám také na správné přiložení zobce, který pokládáme na spodní ret, a hlídám, aby ho děti nestrkaly příliš do úst. A nyní následuje pokus o správné nasazení tónu pomocí slabik tý-dý. Podotýkám, že děti dokážou časem správně nasadit tón i v případě, že trénují pouze pomocí hlásky t. Zkusíme nejprve opakováním těchto slabik či hlásek, dětem vše výrazně předvádím.

V této lekci nezařazují žádná cvičení, jelikož jsou děti nadšené z nové flétničky a téměř ji nedají z ruky. Nechávám je dále manipulovat s ní, nevytrhávám je z jejich nadšení. Poté flétničky vyčistíme štětečkem a uložíme do barevných rozlišných pouzder.

2.2.2 Lekce 2

Cíl: získat pocit sounáležitosti se skupinou, sebedůvěry a radosti ze hry, seznámit se se správnými návyky při zacházení s flétnou

Chystáme si do prostoru židle, většinou uděláme půlkruh, aby děti dobře viděly. Spousta učitelů by mohla namítnout, že hrát na flétnu by se mělo pouze ve stoje. Já však zastávám názor, že takto malé děti po celou dobu seznamování s nástrojem stát dlouho nedokáží, zvláště pokud se jedná o děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Vsedě na židlích lépe udrží pozornost a správné držení těla. Při vystoupení či předvedení hry ostatním však stojí. To je moment, kdy jim samotným jde o upoutání ostatních vlastním výkonem. Následuje uvítání s básničkou „Flétnička“. Každé z dětí má pod svou židlí malý košík, který slouží na odkládání pomůcek a flétniček.

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Rytmická cvičení

Rytmický řetězový pozdrav

Každé z dětí pozdraví kamaráda vedle sebe a přitom rytmizuje tleskáním. „Dobrý den, Zuzanko“. A Zuzanka na to „Dobrý den, Péto“. A tak to jde dál. Pro větší zábavu děti mohou rytmizovat jakkoliv, třeba luskáním nebo ťukáním na hlavu. Často vymyslí vtipnou rytmizaci. Stydlivým dětem pomáháme všichni.

Kdo jsem

S dětmi pleskáme o stehna. Já vždy řeknu, kdo jsem, a děti opakuje. Např. „Já jsem strom.“ To vše probíhá v jasném a nepřetržitém rytmu bez pauz. Děti se většinou sladí do přesného rytmu. Menší děti mají třeba jen radost z toho, že pleskají o stehna, i když jsou rytmicky jinde. Některé dokážou převést podstatné jméno do množného čísla a pak je ozvěna dětí „My jsme stromy.“ I tak lze rytmizovat.

Prstová cvičení

Dolíčková destička

Velmi oblíbenou pomůckou, kterou jsem dětem vyrobila, je dolíčková destička. Třpytivý barevný papír jsem přilepila na dřevěnou desku. Na něj jsem nalepila různé dřevěné, opracované kostky, knoflíky či figurky, ve kterých se nachází různě velké dírky a spousta z nich velikostí připomíná otvory na flétničkách. Děti si na ně postupně i společně sahají, zkouší povrch a vmačkávají prstíky do dírek. Pokouším se je přimět k tomu, aby zatlačily na dírky tak, aby se na jejich prstovém bříšku objevilo kolečko, což také dělám i u samotné hry na nástroj. Děti si tak procvičují citlivost prstů a jemnou motoriku, což jim pomáhá při nahmatání a zakrývání dírek na flétničce a zahrání čistého tónu.

Při říkance „Zajíček“ mají děti na ruce nasazeného prstového maňáska- zajíčka. Ukazováček a prostředníček jsou navléknuté v uších a ostatní prsty jsou volné. Opět procvičují jemnou motoriku, což je vlastně úkolem každého prstového cvičení.

Dechová cvičení

Pumpička

Toto dechové cvičení si děti samy pojmenovaly jako pumpičku. Položí se na připravené podložky nebo jen na koberec a představují si, že jsou nafukovací zvířátko, kterým se také nazvou. Jenže nafukovací žralok se právě vypustil a ostatní zvířátka také. Musím je tedy nafouknout. Nejprve se děti nosem nadechnou, nohy mají přitom pokrčené. Vdech jde až do bříška a aby ho děti cítily, mají na břichu položenou ruku. Při jejich nádechu stlačuji pomyslnou pumpičku a dětem se nafukuje bříško. Jenže pak se zase vypustí a hlasitým ššššš jim bříško splaskne. Tak to uděláme několikrát. Zájemce nechám stlačovat pumpičku.

Peříčka

Foukání do barevných peříček je pro děti zábavné především tehdy, když je necháme sfoukávat pírka ze stolů, židliček, profukovat je papírovou roličkou nebo peříčko foukat nad sebou a nenechat přistát. S prachovými pírkami to jde docela dobře. Dbám na nádech nosem, ale když se pírkou fouká směrem nahoru, děti se nadechnou ústy, aby ho udržely v letu. Také je možné, dát si závod, kdo ho nedál dofoukne, nebo kdo přefoukne stůl.

Pohybová chvílka

Nechám děti protáhnout s jakoukoliv říkankou s nenáročným pohybem.

Děti se naklání jako větve na stromech. Poté na místě vykračují. V kruhu se proběhnou, pak oběhnou každý svou židličku a posadí se. Můžeme znovu zopakovat.

Konečně můžeme přistoupit k samotné hře na nástroj. Nedočkávané děti si vytahují flétničky ze svých obalů a už chtějí pískat. Nejprve opět nasadíme kouzelné kalhoty pro správné sezení. Potom jim představím naši první notičku Elišku, která má podobu holčičky, kterou se dnes naučíme. Poprosím je o správné držení, a kdo si pamatuje, dostane velkou pochvalu. Ostatním upravuji držení flétničky a pak je nechám zahrát tón. Vysvětluji dětem, že se musí foukat jemně, aby se flétnička nezlobila. To je ten ošklivý „přepísklý“ tón. Ale ne zas příliš málo, aby byl vůbec slyšet. Zkoušíme správné nasazení a zobání kosa, což znamená hraní stacata. Kontroluji nádech ústy, což je zpočátku pro děti těžké. Potom zkusíme dlouhý tón, který přirovnávám k houkání vlaku. Děti kontroluji jednotlivě a pokaždé chválím. Ty děti, které nejsou tak zdatné, oceňuji za každý náznak snahy. A konečně si můžeme zkusit písničku. Jedná se pouze o rytmizaci jedním tónem, ale pro děti už je to hra. Písničky volím zpočátku jen velmi známé, které znají všichni. Ideální je „Kočka leze dírou“, „Prší, prší“ atd. Děti pískají a já vytleskávám nebo vyťukávám dřívky. Stále hlídám držení ramen loktů, přiložení zobce a úhel prstů. Takto si děti návyky automatizují. Mají často tendenci prohazovat ruce a pravá se často ocitá v horní poloze. Dále děti rytmizují s pianem, kdy se svou rytmizací připojují k melodii, což není o dokonalosti, ale o radosti. Sklízí ode mne potlesk a bývají nedočkavé do začátku další lekce.

Upozorňuji také na to, že pokud situace vyžaduje, zařazuji pohybové i relaxační chvílky kdykoliv v průběhu lekce.

2.2.3 Lekce 3

Cíl: seznámení dětí s krátkým a dlouhým tónem, rozdílu v délce zvuku, upevňování správných návyků při hře

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

K básničce se může přidat jakákoliv melodie a děti ji mohou na začátku zpívat. Přitom báseň či písničku rytmizujeme hrou na tělo.

Uvítací řetězový rytmický pozdrav. Děti ho mají moc rády, těší se, až budou volit různé možnosti hry na tělo.

Prstová cvičení

Máma, táta, sestra, bratr a pes Bobina (natahují jednotlivě prsty na jedné ruce)

to je naše rodina. (sevření prstů do pěsti)

Když se ráno vítají, (spojování palce s ostatními prsty na ruce)

pusinky si dávají. (spojování palce s ostatními prsty na ruce)

A pak večer, když jdou spát,

říkají si: „Mám tě rád.“ (opět sevření do pěsti)

(neznámý autor)

Ruce se vystřídají a říkanka se říká znovu. Posléze ukazují obě ruce najednou.

Další procvičení jemné motoriky přichází v okamžiku, když dětem vysypu na koberec z barevného látkového sáčku drobné dřevěné kousky z různých stavebnic. Děti je zkoumají a osahávají. Snaží se z nich vytvořit postavičku, ale také mají jiné nápady, jak části stavebnic využít. Chvilí nechám děti jen tak manipulovat s dílky, posléze jim navrhuu rytmizaci některé známé písničky, nejlépe lidové.

Opět přejdeme k rytmizaci s pomocí kostiček. Každý si vezme dvě a ťuká o sebe. K tomu zpíváme třeba píseň „Pec nám spadla“. Vynalézavost dětí určitě každého překvapí, v mých lekcích se děti rozhodly ťukat o židličky, zem, i třeba o svoje bačkory či knoflíky u košile.

Odkvetlá pampeliška

Když se děti dosyta vyťukají, přecházíme k dechovému cvičení. Velmi ráda využívám nápady pana Žilky a předvádíme třeba foukání do odkvetlé pampelišky, kdy děti sedí na patách. Flétnička je odkvetlá pampeliška, kterou drží děti v natažených pažích. Hluboce se nadechnou do břicha a foukají co nejdéle na jeden nádech do pomyslného chmýří.

Pokud je možnost provádět lekce na zahrádce mateřské školy nebo v přírodě v teplých měsících, je výborné foukat do pravé odkvetlé pampelišky.

Chechtavý brouček

Chechtavý brouček je dalším dechovým cvičením, kterým mne inspiroval pan Žilka. Brouček si lehl na krovky a smál se na zádech. Děti se zhluboka nadechnou do břicha, zvednou ruce i nohy nad hlavu, třepou s nimi a chechtají se nahlas.

Nyní přecházíme ke hře na flétničku. Děti mívají vždy nástroj uložený v měkkém barevném látkovém obalu. Každý je jiný, nemíchají se. Znovu podotýkám, že všechny pomůcky, včetně flétniček mají děti odložené v košíčku pod svou židlí a postupně k nim odkládají další využití pomůcky, které společně uklízíme až na konci lekce. Nenarušuje se tak její průběh a plynulost.

Děti si opět nasadí kouzelné kalhoty a správně se usadí na židličku. Pokud vidím, že některé z dětí nesedí správně, zeptám se ho, jestli si dobře zapnulo knoflík u kouzelných kalhot nebo zapnulo zip. Děti se honem znovu upravují a rychle si uvědomí chybu v sezení. V průběhu hry pak už jen stačí říct: „Péťo, kalhoty!“ A Péťa rázem pochopí, že jeho držení těla není v pořádku. Chybičky si často děti kontrolují navzájem samy.

Zopakujeme si, jak se hraje notička Eliška a před děti položím její obrázek. Na obrázku každé notičky je vždy nakresleno tolik puntíků, kolik prstů na vrchní části flétny zakrýváme. Pro děti jsou puntíky pomocí, pokud se jim stane, že si nemohou vzpomenout, o kterou notičku se jedná.

Opět si připomeneme držení flétny a nasazení tónu. Zkusíme hraní krátkých tónů na notičku Elišku. Jedná se opět o rytmizaci. Ke krátkému tónu přirovnávám zobání kosa. Seznámím děti s říkankou „Kos“, kterou při jejich pískání zřetelně říkám a vytleskávám.

Dále se pokusíme o delší tón pomocí říkanky „Vláček“.

U této říkanky protahujeme i krátké slabiky. Vždy je nutné sledovat a upozorňovat děti na správný nádech ústy a hlídat polohu ramen a loktů. Ramena se při nádechu nezvedají, lokty jsou stále mírně od těla. Z počátku až téměř přehnaně dětem sama předvádím nádech. K tomu připojuji gesto roztažení prstů u rukou, což také symbolizuje nádech. Na toto gesto si časem děti zvyknou a chápou ho jako nádech.

Opět zařazuji známé lidové i dětské písničky a za mého doprovodu na piano děti hrají.

Mezi pískáním zařadím pohybovou chvíli se zpěvem a pohybem.

Děti pohybově vyjadřují a při opakování melodie celé písně pomocí piana, kterou jim hraji, ve dvojicích tancují. Jejich pohybovému vyjádření dávám volnost.

Následují další rytmy známých lidových písní.

Pokud navštěvují lekce děti, které vydrží být kratší dobu soustředěné a potřebují ještě častější obměny činností a nezvládnou déle sedět na židličce, nechám jim prostor se projít a zkoumat třeba prostor třídy, nebo si jen tak prohlížet flétničku či pomůcky. Většinou se brzy zapojí a spolupracují.

2.2.4 Lekce 4

Cíl: upevňování správného úchopu flétny, seznámení se s novým tónem a úchopem

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

V této lekci již vycházím z předpokladu, že děti již většinou zvládnou zahrát notičku Elišku. Tento tón se děti naučí zahrát velmi rychle, jelikož se zde nejedná o zaklopení dírky, nýbrž vložení prstů do žlábků. Problém mívají některé děti se špatným úhlem prstů u úchopu. Tyto děti drží často nástroj křečovitě s příliš napnutými prstíky. Opravuji dotekem a srovnáním úchopu. Klidně, trpělivě, ale svědomitě.

Rytmické a prstové cvičení

Další na řadě je rytmické a současně prstové cvičení s využitím pomůcky malých papírových kláves zalitých ve folii, které mám pro všechny děti. Položí si je na svou židličku a „hrají“ písničku, kterou ve skutečnosti hraji na piano já. Ukážeme si, na které straně klaviatury znějí hluboké tóny, které přirovnáváme k medvědovi a slonovi, a kde naopak tóny vysoké, které jsou příznačné pro myšku a motýlka. Nenechám děti do kláves pouze „bouchat“, ale dohlížím, aby se prstíky střídaly a pěkně se rozcvičily. Nejprve hrajeme myšku, poté medvěda a nakonec používáme obě ruce po celé klaviatuře. Je zábavné, když hraji i složitější skladbu a děti se vcítí do role „klavíristy-umělce“ a procítěně hru předvádí.

Prstové cvičení

Děti nejprve prstíky pohybují pomalu, a když pejsek uteče, pohybují rychle a schovají se kamkoliv pod své oblečení, do vlásků ke kamarádovi, do kapsy atd.

V této lekci již děti seznámím s druhou notičkou, která se jmenuje Daneček. Pro znázornění rozdílu výšky mezi Danečkem a Eliškou vytvořím z dřevěných tyček na zemi dva schůdky. Na vyšší položím obrázek Elišky a na nižší obrázek Danečka. Na ukázkou zahrají. Děti zahrají nejprve Elišku a potom se pokusí přidat prostředník na levé ruce, aby zakryli první díрку na flétničce, čímž hrají Danečka. Na obrázku Danečka jsou namalované dva puntíky pod sebou, aby děti věděly, kolik prstíků na vrchní části flétničky budou používat. Při nácvičce „Danečka“ je potřeba trpělivosti. Pro děti je novinkou, že musí zakrýt otvor na flétničce, dosud používaly pouze žlábků. Bývá pro ně těžké díрку zcela zakrýt a správně přimáčkout. Zde je důležité procházet neustále mezi dětmi a prstíky jim upravovat. Každému z dětí přejiždím jeho prostředníčkem levé ruky po prvním otvoru na flétničce a snažím se, aby si co nejvíc uvědomily díрку. Potom je vyzvu, aby pevně přitlačily prstíkem na otvor a podívaly se, jak ho mají na břišku prstu obtisknutý. Děti s nadšením ukazují, jaké mají na prstíku kolečko. Neopomínám také kontrolu správné polohy rukou, kdy je levá ruka vždy přiložená na horní části flétny. Děti zatím často ruce vyměňují.

Pokoušíme se do flétničky foukat a hrát správný tón. Opět rytmizujeme na známé básničky či písničky, které nahlas přeříkávám a děti je rytmizují. Stále mezi nimi chodím a opravuji. Následně děti rytmizují známé písničky s doprovodem piana. Každou písničku napřed zazpívají. Po chvíli se vrátíme k notičce Elišce a opět rytmizujeme. Písničky tak střídáme s notičkou Eliškou i Danečkem. Zatím tóny e2 a d2 v písničkách nekombinujeme s výjimkou prvního rytmicko-melodického cvičení, o které se v této lekci poprvé pokusíme.

Mezi přechodem z Elišky na Danečka uděláme výraznou pauzu, aby měli zpočátku děti čas na výměnu jednoho tónu na druhý. Po několikátém pokusu přidám doprovod piana a poté vyzvu děti, zda si nechtějí zkusit zahrát samy. Při individuální hře děti vždy stojí u piana a sledují obrázkový záznam při hře. Při sólové hře je snazší kontrola hráče, jelikož se soustředíme pouze na jeho hru. Opět dbáme na správné nasazení tónu, polohu rukou, postavení prstů, jejich úhlu, správné nádechy a polohy ramen.

Podle potřeby je zařazena pohybová chvílka s písničkou. Děti poskakují dokola a předvádí pohyb z písničky.

2.2.5 Lekce 5

Cíl: upevňování správných návyků při hře, uvědomování si rozdílu mezi krátkým a dlouhým tónem

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Prstová cvičení

Houpačka a odpalovačka

Opět jsem ponechala této pomůcce název, který jí vymyslely děti. V dalším látkovém sáčku mám připravené lékařské špachtličky a korky z lahví. Umístěním korku do středu špachtličky vznikne houpačka, kterou lze pomocí prstů pohybovat. Pomocí prstů, které určím, s ní děti houpou a přidají říkanku „Houpačka“.

Tuto říkanku jsem dětem vytvořila proto, že jim po chvíli bylo málo houpat pouze prstíky, ale měly přání, posadit na houpačku i své autíčko nebo kostičku ze stavebnice. Proto jsem jim časem vystříhla z papíru hlavičky našich notiček, které jsme měli pojmenované již z první lekce a děti je s radostí mohly houpat na houpačce. Brzy však zjistily, že pokud na jedné straně houpačky udeří víc, notička jim odletí. Vznikla tak „odpalovačka“, která udělala z našich notiček akrobaty. Toto cvičení slouží také jako pohybová chvílka.

Zde se také zmíním o sáčcích, ve kterých uchovávám své pomůcky. Jsou ušité z barevných látek a na každém z nich je na bílém podkladu nakresleno zažehlovacími barvami, jaká pomůcka se ve kterém skrývá. Jeden ze sáčků ukrývá závěrečnou sladkou odměnu. Ten mají děti velmi rády.

Dětem dám opět osahat dolíčkovou destičku pro rozvoj hmatového vnímání. Děti se většinou snaží do každého otvoru hodně zatlačit, aby se jim obtiskl na bříško prstu. Vyzývám je však také k tomu, aby důlky osahaly jemně. Pokud se naučí cítit důlky i jemným dotekem, bude pro ně snazší vnímat hmatem i dírky na flétničce.

V této souvislosti se zmíním ještě o jednom hmatovém cvičení, které vzešlo ze situace, kdy děti zkoumaly písmo pro nevidomé na krabičce od léků. Zaujalo je natolik, že začaly nosit do školky další krabičky a na flétničkách je využíváme tak, že děti v hromadě krabiček pátrají hmatem po tomto písmu. Zábava je ještě větší, pokud mají zavřené či zavázané oči.

Dechové cvičení

Koulelo se, koulelo

Děti mají připravená malá plastová jablíčka. Každý si to své připraví na koberec před sebe. Na jeden nádech a výdech se snaží jablíčko dofouknout co možná nejdál. Nádech je prováděn nosem, výdech ústy. Cvičení se několikrát opakuje. Na konci tohoto cvičení si společně zazpíváme písničku „Koulelo se, koulelo“.

Před samotnou hrou začínáme vždy předvedením správného úchopu flétny a opakujeme si základní pravidla tohoto úchopu. Správného sezení na židli a také pravidla správného foukání do flétny a dýchání při hře. Pokud se děti na židličce příliš vrtí a různě kroučí, připomenu jim, aby si upravily kouzelné neviditelné oblečení, pomocí kterého budou jistě sedět rovně. Děti si začnou s radostí utahovat pomyslné pásky a zapínat neviditelné knoflíky.

V další části lekce si zkusíme zafoukat krátké a dlouhé tóny pomocí říkanek „Kos“ a „Vláček“. Poté se každý sám pokusí zahrát několik tónů krátkých a jeden dlouhý, přičemž při krátkých tónech s dětmi vytleskávám a při dlouhém oddaluji dlaně od sebe. Tempo je pomalejší.

Následuje opět rytmizace známých písniček pomocí notiček Elišky a Danečka. Děti jednotlivě přehrávají dle zájmu rytmicko-melodické cvičení „Tahle notička“ a pokud si netroufnou samy, mohou hrát ve skupině. Pokud však hrají samostatně, mohou respektovat tempo každého z nich při doprovodu piana. Se skupinou dětí je doprovod obtížnější, jelikož jejich tempo se pak často rozchází a to z toho důvodu, že většina dětí nemá ve hře stále jistotu.

Následně nechám děti střídat tóny e a d. Každý se pokouší sám. Posléze je usměrním tak, aby hrály jednotně. Při změně tónu vždy tlesknu v pravidelném tempu. Opět nechám dle zájmu hrát jednotlivě. Některým dětem pomáhá, když si stoupnou přímo

ke schůdkům s notičkami a při každém zahrání tónu udělají krok ke správné notičce. Takto pak časem mohou postupovat k jednotlivým schůdkům a zahrát stupnici, kam až zvládnou.

2.2.6 Lekce 6

Cíl: učit hrát děti podle notového záznamu, upevňovat správné návyky při hře

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Zdobení svíčky

Tato aktivita je vhodná nejen okolo Vánoc. Děti si donesou svíčku většího průměru, kterou natřou vhodnou barvou. Nachystanou mají také barvu zlatou nebo stříbrnou a svíčku ozdobí malým štětečkem. Mají tak nachystanou pomůcku na dechové cvičení nebo dárek pro své blízké.

Prstová cvičení

Muchláčci

Název Muchláčci dostaly malé válečky z pěnové hmoty, které děti mačkají, válí v dlaních a mezi prsty. Dělají z nich kuličky a válečky a přitom procvičují jemnou motoriku a citlivost prstů.

Zmuchlané kuličky i neporušené Muchláčky pak děti mohou využít na již zmíněné houpačce z lékařských špachtliček a korků, kdy si na každý konec houpačky položí jeden a při houpání se snaží o to, aby jim žádný nespádl z houpačky.

Lékařské špachtličky si děti v dalším prstovém cvičení podávají z ruky do ruky a procvičují přitom různé druhy úchopů. Pinzetový, nůžkový a nehtový.

Také si zopakují básničku „Zajíček“

Dechová cvičení

Bublifuk

Jedním z nejoblíbenějších dechových cvičení je foukání do bublifuku. Děti vyfukují bubliny ze svých bublifuků, snaží se o správné fouknutí. Pokud tak učiní správně, bubliny se podaří.

Následuje foukání do svíček, které si děti nazdobily.

Nejprve jsou poučeny o opatrnosti pohybu u zapálených svíček. Je důležité mít je neustále na očích. Vhodné je nechat děti sledovat svíčky zpozzdálí a po dvojicích či trojicích je vždy vyzvat k foukání. Nádech provádí děti nosem a foukají do plamínku. Nejprve opatrně a slabě, aby nezhasl, poté silněji, ale stále plamínek musí hořet. Nakonec sfouknou svíčku. Některé děti mívají při tomto cvičení problém mířit dechový proud správným směrem, což je stejné i při foukání do bublifuku.

Pohybová chvilka

Po chvíli nechám několik dětí foukat bubliny a zbylé tyto bubliny praskají. Velkou zábavou bývá, když určím, jakou částí těla mohou bubliny praskat.

Jindy zase bubliny vyfukují děti, jejichž jméno určím. Ten kdo foukne, řekne vzápětí jméno toho, kdo bude praskat.

Pokud sama vytvořím dětem bublinový gejzír, dávám jim prostor k pohybu, děti se snaží skákat po bublinách, dobíhat je, orientovat se v prostoru a být opatrní. Touto činností vytvářím další pohybovou chvilku.

V mých lekcích dávám dětem i dostatek prostoru ke zpěvu. Těžko hrát píseň, když je zcela neznámá. Děti chtějí znát slova a vědět, o čem hrají. Zpěv je nedílnou součástí našich lekcí. Známé i nové písničky si děti před samotnou hrou zpívají.

Další písničky, se kterými děti seznámím, jsou „Myši“ a „V trávě sedí kos“.

Skládají se pouze ze dvou not, které již děti hrají. U písni „Kos“ je sice zakončení jedním tónem c2, ten však zpočátku nahrazujeme tónem e1. Nejprve si je několikrát zazpíváme. Díky jejich jednoduchosti si je děti rychle pamatují. Potom si připomeneme správné držení flétny a postavení prstů při hraní not. Notičky mají opět děti znázorněné na schůdcích. Zopakují si nejprve obě známé notičky, zahrají je krátce i dlouze a potom už přecházíme ke hře písniček. Zde je nutná hra jednotlivců, jelikož již děti sledují notový záznam. Pro pochopení jim nejprve ukazuji na jednotlivé noty a hráči pískají. Lze připravit i velký formát notového záznamu a děti mohou hrát společně. Pokud již děti písničky alespoň částečně zvládnou zahrát, doprovázím je pianem. Mají radost, že již hrají písničky podle not a cítí se jako muzikanti.

2.2.7 Lekce 7

Cíl: Rozvoj citlivosti prstů, uvědomování si výšky a hloubky tónu

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Někdy dětem i sobě příjemným průběh lekce zahřátím eukalyptové či jiné vůně v aromalampě. Vzduch se zvlhčí a dětem se velmi dobře dýchá. Vůni je třeba pečlivě vybírat, ne každá je příjemná všem. Jedna z dalších našich osvědčených vůní je olejíček tea tree.

Rytmické cvičení

Začínáme společnou rytmizací písni „Kos“ a „Myši“ s hrou na tělo. Poté děti rytmizují potupně po slokách. Nejprve děti tleskáním, v dalším kole rytmizace mohou zvolit svůj způsob hry na tělo. Následně mohou rytmizovat a hrát na tělo svému sousedovi.

Prstová cvičení

Hmatová cesta

Na prkénku jsou vyvrtané malé důlky za sebou tak, že tvoří cestu. Děti mají zavázané oči. Každé z nich jednotlivě přistupuje k prkénku a snaží se pomocí hmatu prsty objevit dolíčky. Postupně tak dovedou prst až k cíli.

Zahýbej stejným prstem

Společně s dětmi mám zvednuté obě ruce dlaněmi otočenými od sebe. Děti po mne opakují hýbání prstem, který pojmenuji společně s pravou nebo levou rukou. Já hýbu zrcadlově, proto pojmenuji vždy opačnou ruku, než zdvihnou děti.

Pohybová chvílka

Travička zelená

Dětem hraji na piano a současně zpívám píseň „Travička zelená“. Děti běhají dokola. V okamžiku, kdy začnu zpívat: „Když si smyslím, na ni sednu“, děti usednou a poslouchají, dokud nedozní zvuk piana. Potom zazpívám: „Když si smyslím, na ni lehnu“ a děti ulehnu a opět poslouchají. To samé se může opakovat, přičemž zpívám různé obměny (stoupnu, kleknu atd.). Píseň skončí tradičně slovy „to je moje peřina“.

Dechová cvičení

Bublání do vody

Bublání do sklenic s vodou je osvědčené a známé dechové cvičení. Každé z dětí má své brčko a svou sklenici, do které bublá. Jedním z nápadů, jak celé cvičení oživit je možnost obarvení vody ve sklenicích potravinářským barvivem. Děti jsou potom nadšené ze své barvy vody a bublání je pro ně zajímavější.

Bludiště

Dalším žadaným dechovým cvičením je bludiště. Pro děti je připraveno bludiště vyrobené z desky a dřívěk, ze kterých je udělána cestička pro polystyrenový míček. Každé z dětí se snaží míček profouknout bludištěm tak, aby nepřeskočil žádnou příčku a posouval se po správné cestě směrem k cíli. Pokud bychom chtěli tuto hru využít také jako prstové cvičení, místo míčku z polystyrénu použijeme hliněnou či plastovou kuličku, kterou do cíle děti posouvají nebo cvrnkají.

Mašinka se zatáčením vlevo a vpravo

Tímto cvičením mne opět inspiroval pan Žilka.

Děti si lehnou na záda, nohy pokrčí a položí vlevo, kolena jsou u sebe. Následuje vdech nosem do břicha a výdech ústy jako mašinka. Současně děti přitáhnou stranou kolena na břicho a položí vpravo. Cvik opakují také na opačnou stranu.

Před samotným nácvikem hry se děti usadí na židli tak, aby zachovaly správné držení těla, flétničku uchopí opět správným způsobem. Vždy začínáme od notičky Elišky, flétna je držena jen ukazováčkem a palcem levé ruky, ostatní prsty kromě palce na pravé ruce směřují vzhůru. Děti si kontrolují podle slovních pokynů držení rukou a každý samostatně předvede nasazení tónu nejprve dlouze, potom krátce.

Tentokrát již budu vycházet ze situace, kdy většinou děti zvládají zahrát notičku Elišku a Danečka. Je k tomu většinou potřeba více předchozích lekcí, než kolik je zde zaznamenáno, při kterých se opakují tyto dvě noty a známé písničky.

Další notičkou je Cecilka. Hráči se seznámí s její podobou a Cecilku umístím na zatím nejnižší schůdek. Následuje úchop, který je již pro všechny složitější. Prsty na levé ruce musí zakrýt spodní i vrchní žlábek a dvě dírky, což je zejména pro mladší děti a pro ty s

méně rozvinutou jemnou motorikou složitě. Musí mít prsty dostatečně uvolněné, aby nebyl úchop křečovitý, avšak na dírky je potřeba také trochu zatlačit, jinak by z nich mohl unikat vzduch a tón by nezněl správně. Je nutná trpělivost, u této noty začíná být nácvik zdlouhavější. Velmi pomáhá, pokud dětem přejíždím s jejich prsty po dírkách, které mají zakrýt, nabádám je k jejich uvolnění a směřuji jejich bříška prstů na správnou díрку.

Dále si děti jednotlivě stoupají ke schůdkům s notičkami a hrají postupně všechny tři tóny, přičemž po každém tónu udělají krůček k dalšímu a opět se vrací k Elišce, od které začaly hrát. Při notě c2 dětem pomáhám se správným úchopem, ještě chvíli potrvá, než ji zvládnou zahrát.

Další písničkou, kterou se děti naučí nejprve zpívat je „Skládám notičky“. Melodie je velmi jednoduchá a skládá se pouze z not e2 a d2, pouze dvakrát se v písničce objeví nota c2.

Poté děti jednotlivě přistupují k obrázkovému záznamu písničky a krok po kroku se snaží podle hlaviček umístěných na schůdcích notičku zahrát. Každou z nich jim prstem ukazují a nekladu žádný nárok na tempo. Jde zejména o pochopení rozdílnosti not a obrázkového záznamu. Notičky leží na schůdcích pro uvědomění si jejich posloupnosti a výšky tónu. Některé děti zahrají písničku velmi brzy, pro některé je její zvládnutí dlouhodobější záležitostí. Nikdy jim však nedávám najevo, že hru nezvládají. Pochvala následuje po každé snaze, i když je musím velmi často opravovat.

2.2.8 Lekce 8

Cíl: rozvoj paměti, pozornosti a trpělivosti

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Tvoření lístků

Děti si namalují štětcem a vodovými barvami vlastní list ze stromu a po zaschnutí ho vystřihnou. Mohou určit, z jakého stromu lístek je, nebo ho vytvořit podle vlastní fantazie. Lístky děti využijí k dechovému cvičení.

Rytmické cvičení

Před děti položím pět předmětů. Při vyslovení jejich názvů má každá z věcí jiný počet slabik. Každé z dětí vyťuká na dřívka počet slabik jednoho z nich. Ostatní hádají, o jaký předmět se jedná. Následně určuji, který název předmětu děti společně vyťukají.

Prstové cvičení

Poznej, co je v ošatce

Připravím dětem několik ošatek. Obsah každé je jiný. Nachází se v nich peří, hrách, čočka, rýže, polystyrenové kousky, písek, mouka, sušená majoránka a další „poklady“. Každé z dětí přistupuje a noří ruce do ošatek. Jejich obsah zkoumá mezi prsty, přesypává v dlaních a hladí na povrchu. Střídají se od ošatky k ošatce a opět rozvíjí citlivost prstů.

Následně si každý vezme hrášek a snaží se ho cvrknout co nejdál. Také ho mohou děti dlaní koulet po hřbetu ruky a snažit se, aby hrášek neupadl.

Dechové cvičení

Nyní přichází chvíle na vyrobené lístky. Různou intenzitou do nich děti foukají a přitom je drží před ústy. Nadechují se při tom nosem. Poté lístek vyfukují z dlaní a nechávají dopadnout na zem. Následně ze sebe udělají strom a předvádí, jak se ohýbá a vlaje při vichřici.

Pohybová chvílka

Děti usednou za stůl a zakryjí si oči. Hlavu položí na jeho desku a čekají, až schovám po třídě spoustu hrášků. Na signál zazvonění zvonečku se vypraví hledat hrášky. Na další zazvonění si sedají na polštář a každý před sebe položí svou kořist. Hrášky spočítají a určí se vítěz.

Zábavou pro děti je aktivita nazvaná notový diktát. Nejprve používám velké obrázky našich not, které hráči musí zahrát. Obrázky zvládnutých třech notiček střídám a dodávám k nim, zda má být tón dlouhý nebo krátký. Posléze obrázky schovám a pouze slovně určuji, jaký tón mají děti zahrát. Přidávám na tempu. I když děti přestanou stíhat, chvíli ještě pokračuji, je to pro ně velká legrace.

Následně každému rozdám kartičku se záznamem tří not (obrázků). Noty má každý jiné. Např. e, d, d. Děti si je položí na židli a stoupnou si tak, aby na ně viděly. Každý má chvíli na zkoušku. Poté je postupně zahrají. Nejprve pomalu, následně jim jde hra rychleji. Prstíky jim v případě potřeby upravuji. Tato činnost je zábavná, jelikož ať si děti rozdají kartičky jakkoliv, pokaždé ze složení tónů vyjde pěkná melodie a pokaždé jiná skladba. Je šikovné, pokud má poslední hráč u sebe kombinaci tónů končící notičkou Cecilkou. Spodní tón tak celou skladbu pěkně uzavírá.

Dále si děti opakují všechny písničky, které již hrály s obrázkovým záznamem. Nechávám je hrát samostatně nebo po dvojicích. Děti stojí u piana a nahlíží do not, já je doprovázím akordy jednou rukou a druhou ukazuji na noty, aby se v záznamu neztratily. Pokud již písničku zvládají dobře, není nutné na noty ukazovat a doprovázím je i s melodií. Až když děti zvládnou písničku pěkně zahrát, ostatní mohou i zpívat.

2.2.9 Lekce 9

Cíl: nácvik hry s hudebním doprovodem, upevňování vzájemného respektu

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Prstové cvičení

Rukavičkoví zajíčci

Každé z dětí si nasadí rukavičky, na kterých je přišitý ze přední strany zajíček. Ouška vychází na ukazováček a prostředníček. Opět si řekneme říkanku „Zajíček“ a děti přitom pohybují prstíky s oušky. Potom si zajíčci začnou mezi sebou povídat a různě se pohybují. Mohou si zazpívat všechny známé písničky z lekcí a přitom tancovat. Rukavičky jsou různě barevné, každý zajíček je tak jiný. Zahrát můžeme i rukavičkové divadlo.

Zahřívání dlaní

Děti třejou dlaně o sebe a přitom říkají říkanku „Zahřívadlo“.

Rytmické cvičení

Stejnou říkanku děti rytmezují tak, že tlučou sevřenou dlaní v pěst o druhou. Dále říkanku vydupou a vypleskají o stehna. Mohou využít také dřevěné kostičky, kterými rytmezují o sebe. Střídají se v rytmezích po dvojicích i větších skupinkách.

Dechové cvičení

Děti velmi rády soutěží v zadržení dechu. Zábavné je pro ně, když je během zadržení píchnu do břicha prstem a děti musí přebytečný vzduch vypustit pomocí hlásky š. Nádech je vždy nosem. Při dalším dechovém cvičení si všichni lehnou na záda a pokrčí nohy. Na břicho přiloží malý plastový míček a předvádí mašinku. Nejprve se nadechnou nosem a ústy přerývaně vydechují na hlásku š. Vnímají, jak jim pracuje břicho, míček kmitavý pohyb umocňuje.

Pohybová chvílka

Smíchané notičky

Na kartách jsou nakreslené obrázky not, jsou však pomíchané a rozházené po herně. Děti mají za úkol noty roztřídit a umístit je na schůdky, které jsou pro ně příslušné.

V této lekci při nácvičku samotné hry již vycházím ze situace, kdy děti zvládají zahrát noty e2, d2, c2. Jednou z nejoblíbenějších činností je hra s hudebním doprovodem pouštěným přímo z nahrávky. Mohou rytmezovat pouze jedním tónem. I tak mají děti dobrý pocit z toho, že hrají písničku, která se rázem stane efektivnější a líbivější i pro posluchače. Nám se velmi dařila zahrát lidová písnička „Kočka leze dírou“, kdy byl dětem na nahrávce pouštěn hudební doprovod i se zpěvem. Na této nahrávce se první sloka dvakrát opakovala a následně se hrála druhá. Při každém úseku děti rytmezovaly jedním tónem. Poprvé notičkou Eliškou, následně Danečkem a nakonec Cecilkou. Pokud děti skladbu častěji nacvičují, zvládnou ji ve většině případů brzy i rytmezicky a výsledek je efektivní. Je ideální na vystoupení pro rodiče.

Dále si děti volí známé písničky z notových záznamů, které chtějí hrát, a jednotlivě nacvičujeme s pianem. Zařadíme také schůdky, kdy hráči přistupují k notičkám a hrají je. Vždy je lepší, pokud hrají nejprve posloupně sestupně a potom vzestupně. Stejně tak u písniček nejprve zařazují takové, kde jdou po sobě hned následující noty a nepřeskakují se schůdky. Teprve, když hráči získají jistotu ve správné hře, zařazují

písničky, kde jsou noty, které ve stupnici nenásledují hned po sobě a děti mohou i u schůdků udělat větší krok a jeden třeba vynechat.

2.2.10 Lekce 10

Cíl: vnímat radost ze hry, cítit se dobře v kolektivu

Zahajovací rituál

Uvítání básničkou o flétničce a rytmický pozdrav

Rytmické cvičení

Na CD dětem pouštím velmi známé písničky. Každý dostane dřívka a písničky rytmitizuje. Střídá rytmitizaci také hrou na tělo. Ukazuji na jednotlivé děti a části vytleskávají samostatně, nebo je dělím na skupiny.

Prstové cvičení

Tečkovaný obrázek

Děti si namáčí prsty do prstových barev a tvoří obtiskem prstů barevný obrázek. Na každé z prstů musí být pouze jedna barva, aby se jejich namáčením nesmíchala s druhou. Všichni si tak dávají pozor na rozlišování prstů i barev. Obrázek nemusí být pouze z teček, ani abstraktní, ale i konkrétní. Záleží na dětech, jak chtějí pracovat.

Dechové cvičení

Rozfoukaná louka

Do místnosti zavěsím provázek s uvázanými proužky zelených krepových papírů, které představují trávu. Děti do nich foukají různou intenzitou a silou, tráva přitom vlaje. Pro hezčí efekt pouštím nahrávku vichru nebo šumění moře.

Pohybová chvílka

Děti stojí se vzpaženýma rukama a představují strom. Naklání se ze strany na stranu. Dají si ruce v bok a pochodují a na závěr rychle oběhnou svou židli a posadí se. Říkanku i s pohybem ještě dvakrát zopakujeme. Děti velmi baví, pokud před oběhnutím židle chvíli přestanu mluvit a všichni strnou a vyčkávají. Při slovech „odletěla domů“ se rychle opět rozběhnou okolo židle.

K této lekci se dostaneme až po delší době, kdy jsou již děti ve hře pokročilejší. Jsou zde jasně vidět rozdíly u dětí nadaných a méně zdatných. Vždy je však důležité vybírat jim takovou činnost a písničku, která odpovídá jejich možnostem, aby se necítily špatně. Děti se již zaměřují na písničky, které mají vybrané k vystoupení pro rodiče, ale také pro svou radost ze hry. Vystoupení pro rodiče bývá jejich velkým dnem a děti o představení většinou moc stojí. Dokážou již zahrát s doprovodem piana písničku, která odpovídá jejich možnostem, rytmizovat a jejich samotný hudební projev je mnohem jistější. Postupně přistupují k pianu a hrají s doprovodem, většinou individuálně. Také již zkouší hrát před ostatními u stojánku s obrázkovým notovým záznamem. Jednou z nejoblíbenějších písniček pro pokročilejší děti je „Sedmikráska“. Při vystoupení ji nejprve s doprovodem zazpívají a potom zahrají. Pro tuto skladbu vždy vyberu jedno či dvě šikovnější děti. Jako doprovod k flétně je možné volit i kytaru, která ji také velmi pěkně doplňuje.

2.3 Stručná charakteristika dalších lekcí

Neuvádím zde všechny lekce, při kterých jsem děti pozorovala, jelikož pokaždé vycházím ze stejného principu jako u lekcí uvedených. Jednalo se o různé kombinace cvičení a vycházení z momentální dané situace. Na dětech bylo zřejmé, že již očekávaly stejný sled a zachovanou strukturu, velmi dobře se zapojovaly do všech činností a dělaly pokroky dle níže uvedených tabulek. Při stanovování cílů lekcí jsem vycházela ze zvládnutého a žádaného. Neopomíjela jsem žádné cvičení, k dětem jsem se snažila nadále přistupovat individuálně, i když se rozdíl v jejich dovednostech stále víc prohluboval. I tak všechna cvičení zůstávala pro děti zábavná, pouze při samotné hře jsem dětem méně zdatným předkládala jednodušší skladby a častěji se opakující. Tito hráči mnohem častěji pouze rytmizovaly jedním tónem. I tak pro ně tato činnost představovala zábavnou píseň či skladbu. Ty jsem dětem nepředkládala v příliš velkém tempu, vždy jsem je nechávala zahrát jednu, teprve až po jejím zvládnutí následovala další písnička. Také jsem střídala doprovod piana a kytary, což dětem zintenzivnilo prožitek ze zvládnutého a samy vyžadovaly hrát jednu skladbu víckrát. Jelikož cílem nebylo zahrát po určitém časovém úseku co nejvíc písní ve velkém tónovém rozsahu, postupovali jsme pomaleji. Děti tak po čtyřiceti lekcích zvládaly 2 - 5 tónů, proto jsem zařazovala písně i v dalších lekcích pouze v tomto tónovém rozsahu. Další lekce se tedy

lišily pouze v možnostech většího výběru písní pro pokročilejší děti. Některé z nich uvádím v přílohách.

2.4 Pokroky v dovednostech dětí v jednotlivých časových úsecích

Pokroky v dovednostech dětí v jednotlivých časových úsecích zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 1: Pokroky v dovednostech dětí v jednotlivých časových úsecích

NASAZENÍ TÓNU	Při počátečních pokusech	Po deseti lekcích	Po dvaceti lekcích	Po čtyřiceti lekcích
Laura	chybné	chybné	správné	správné
Michalka	chybné	chybné	chybné	správné
Kubík F.	chybné	správné	správné	správné
Kubík Š.	chybné	správné	správné	správné
Adélka	vůbec nenasadí	správné	správné	správné
Lily	správné	správné	správné	správné
Helenka	chybné	chybné	chybné	správné
Michálek	chybné	chybné	chybné	chybné
Anička	chybné	správné	správné	správné
Honzík	chybné	chybné	chybné	správné
Eliška	chybné	správné	správné	správné
Zuzanka	chybné	chybné	správné	správné
Nelinka	správné	správné	správné	správné
Karolínka	chybné	chybné	chybné	správné

Zdroj: vlastní zpracování

Nasazení tónu byl pro děti složitější úkon. Nejprve do flétny foukaly tak, že se jim většinou nafukovaly tváře a nezvládaly nasadit pomocí jazyku hlásku t nebo slabiku tú, dú. Pouze jedna dívka zvládla nasazení okamžitě po vysvětlení a předvedení. Další

dívka, nedokázala nasadit tón vůbec, měla obavy z fouknutí do flétničky. Děti měly zpočátku tendenci vyslovovanou hlásku či slabiku promlouvat, tudíž se z nástroje ozval zvuk současně s hlasem, což se brzy podařilo odbourat polovině dětí, které již po deseti lekcích nasazovaly správně. U několika dětí stále přetrvával problém s nafukováním tváří a foukání bez nasazení tú, dú. Po čtyřiceti lekcích již dobře zvládly všechny děti s výjimkou jednoho chlapce s těžší logopedickou vadou. S chlapcem jsem dále pracovala individuálně, často před zrcadlem.

2.5 Úchop flétny

Pokroky při úchopu flétny zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 2: Úchop flétny

ÚCHOP FLÉTNY	Při počátečních pokusech	Po deseti lekcích	Po dvaceti lekcích	Po čtyřiceti lekcích
Laura	chybný	chybný	správný	správný
Michalka	chybný	chybný	správný	správný
Kubík F.	chybný	chybný	správný	správný
Kubík Š.	chybný	chybný	chybný	správný
Adélka	chybný	správný	správný	správný
Lily	správný	správný	správný	správný
Helenka	chybný	chybný	chybný	správný
Michálek	chybný	chybný	chybný	chybný
Anička	chybný	chybný	chybný	správný
Honzík	chybný	chybný	chybný	správný
Eliška	chybný	chybný	chybný	správný
Zuzanka	chybný	chybný	chybný	chybný
Nelinka	správný	správný	správný	správný
Karolínka	chybný	chybný	chybný	chybný

Zdroj: vlastní zpracování

Úchop flétny správným způsobem pro děti také nebývá zpočátku jednoduchý. Začíná se notou e2, kdy se palec a ukazováček levé ruky vloží do protilehlých žlábků a palec pravé ruky flétničku podpírá v dalším spodním žládku. Ostatní prsty jsou zvednuté nad vrchními dírkami. Děti zpočátku velmi často zaměňovaly levou ruku za pravou a ostatní prsty pokládaly na nástroj. Některé děti flétnu držely příliš křečovitě a prsty kroutily do nežádoucích poloh a úhlů, což jsem odstraňovala dotekem a uvolňováním prstíků, přejížděním po trupu nástroje, což dětem pomáhalo v uvědomění si dírek. Po deseti lekcích se již situace zlepšovala. Po dvaceti lekcích již většina dětí zvládala velmi dobře úchop. U zbývajících dále přetrvávala neustálá záměna rukou, křečovitý úchop a špatný úhel prstů. Zhruba po čtyřiceti lekcích problém přetrvával u dvou dětí. U jedné dívky byl problém odbourat špatné a natáčení prstů a křečovitý úchop, u téhož chlapce, který měl problém i s nasazením tónu, bylo velmi obtížné mu zautomatizovat úchop, jelikož vždy bral do ruky flétnu naprosto ojedinělým způsobem. Téměř nikdy si nepamatoval, kam jaký prst patří, přikládal dokonce prsty patřící na horní část trupu nástroje na spodní část. Měl však velikou radost z každého zahraného zvuku z jeho flétničky, pochvalu vnímal velmi pozitivně.

2.6 Dýchání při hře

Pokroky v dýchání zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 3: Dýchání při hře

DÝCHÁNÍ PŘI HŘE	Při počátečních pokusech	Po deseti lekcích	Po dvaceti lekcích	Po čtyřiceti lekcích
Laura	chybné	chybné	správné	správné
Michalka	chybné	chybné	správné	správné
Kubík F.	chybné	chybné	správné	správné
Kubík Š.	chybné	chybné	správné	správné
Adélka	chybné	chybné	chybné	správné
Lily	chybné	správné	správné	správné
Helenka	chybné	chybné	chybné	správné
Michálek	chybné	chybné	chybné	chybné

Anička	chybné	chybné	chybné	správné
Honzík	chybné	chybné	chybné	správné
Eliška	chybné	chybné	správné	správné
Zuzanka	chybné	chybné	chybné	chybné
Nelinka	chybné	správné	správné	správné
Karolínka	chybné	chybné	správné	správné

Zdroj: vlastní zpracování

Největším problémem při nácvičování správného dýchání do flétny bylo nadechování se nosem, což činily zpočátku všechny děti bez výjimky. Nebylo snadné je přimět ke správnému dýchání ústy, používala jsem k tomuto záměru nápodobu zívání, kdy se děti snažily o hluboký nádech do břicha, přičemž se jednalo o nádech tichý, bez zdvihání ramen. Ani po deseti lekcích jsem nezaznamenala znatelné pokroky, děti se stále nadechovaly nosem, a pokud se snažily dýchat ústy, nádech byl velmi hlasitý, se zdvihem ramen a v místech nevhodných. Dětem jsem naznačovala při hře i rytmizaci místa nádechu rozevřením dlaně. Zhruba po dvaceti lekcích jsem začala zaznamenávat výsledky a děti si pomalu správný nádech začaly automatizovat. Někteří hráči však nezvládali nádech ani po dalších dvaceti lekcích, bylo třeba trpělivosti a důslednosti v opravování. Dalším problémem pro děti byla síla vdechu do nástroje, kdy foukaly buďto příliš a zvuk nástroje byl „přepísklý“ nebo naopak foukaly málo a hra byla nejistá, neslyšitelná a příliš opatrná. K účelu nácvičování správné síly vdechu byl využíván bublifuk. Otázka správného dýchání je natolik zásadní, že ji nelze uspěchat a s dětmi ho je třeba neustále nacvičovat pro ně co nejzábavnějším způsobem.

2.7 Soustředěnost

Soustředěnost dětí zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 4: Soustředěnost

SOUSTŘEDĚNOST	
Laura	snadno se rozptýlí, vyžaduje častou obměnu činností

Michalka	velmi klidná a pozorná
Kubík F.	často zamyšlený, lepší při individuální práci
Adélka	klidná, pozorná
Lily	pro vše nadšená, pozorná
Helenka	klidná, pozorná
Michálek	pozorný, občas působí nechápavým dojmem
Anička	rychle unavená, brzy ztrácí pozornost
Honzík	nepozorný
Zuzanka	občas nepozorná, rychle rozptýlitelná
Eliška	rychle unavená, méně pozorná
Kubík Š.	pozorný, soustředěný
Nelinka	pozorná, vnímavá
Karolínka	pozorná

Zdroj: vlastní zpracování

Pozornost u dětí byla ovlivněna mnohými faktory. Nejčastěji měly problém s pozorností tehdy, když se jedna činnost opakovala častěji, než jim bylo příjemné a také pokud musely vyslechnout hru kamaráda, kterému se příliš nedařilo a jeho pískání bylo zdoluhavé. Dále byl ovlivňujícím faktorem věk. Pětileté děti byly u jedné činnosti kratší dobu soustředěné. Pro ně bylo důležité, aby se aktivity častěji obměňovaly, což bylo nutné i se syndromem ADHD. Pomocí časté obměny činností děti dokázaly déle udržet pozornost, k čemuž bylo důležité i respektování jejich reálných přání. Sedavé činnosti střídaly dle potřeb pohybové chvilky. Také velké množství pomůcek vedlo k lepšímu udržení pozornosti.

2.8 Nejoblíbenější dechová cvičení

Nejoblíbenější dechová cvičení zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 5: Nejoblíbenější dechová cvičení

NEJOBÍBENĚJŠÍ DECHOVÁ CVIČENÍ	
--------------------------------------	--

Laura	foukání do bublifuku
Michalka	nafukovací zvířátka
Kubík F.	foukání do bublifuku
Kubík Š.	foukání do bublifuku
Adélka	foukání do bublifuku
Lily	sfoukávání peříček
Helenka	foukání do peříček
Michálek	sfoukávání svíček
Anička	fotbálek
Honzík	foukání do bublifuku
Zuzanka	foukání do bublifuku
Eliška	foukání do papírové kuličky (kdo nejdál)
Nelinka	zadržetí dechu (kdo nejdéle)
Karolínka	vyfukování bublin do barevné vody

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi nejoblíbenější dechové cvičení patřilo foukání do bublifuku, což bylo také nejoblíbenější aktivita v mých lekcích. Usuzuji, že tomu bylo právě proto, že toto cvičení bylo spojeno také s pohybem, který děti velmi naplňoval. Děti také rády vyfukovaly bubliny do barevné vody a foukaly do barevných peříček, což dokazuje, že je pro ně svět pestrých barev mnohem zajímavější a může podpořit jejich vnímání a zájem o provádění určité aktivity. Při dechových cvičeních jsem kladla důraz na správnost jejich provádění a také na to, aby zábavnost nebyla na úkor správné techniky.

2.9 Nejoblíbenější prstová cvičení

Nejoblíbenější prstová cvičení zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 6: Nejoblíbenější prstová cvičení

NEJOBLÍBENĚJŠÍ PRSTOVÁ CVIČENÍ	
Laura	zajíček maňásek

Michalka	zajíček maňásek
Kubík F.	odpalovačka
Kubík Š.	houpačka ze špachtlí
Adélka	odpalovačka
Lily	hra na klaviaturu
Helenka	zajíček maňásek
Michálek	hra na klaviaturu
Anička	odpalovačka
Honzík	probírání se dřevěnými kostičkami
Zuzanka	zajíček maňásek
Eliška	dolíčková destička
Nelinka	zajíček maňásek
Karolínka	zajíček maňásek

Zdroj: vlastní zpracování

Nejoblíbenější prstová cvičení byla se zajíčkem – maňáskem, který mohl pohybovat oušky, což děti motivovalo k této aktivitě. Děti byly také tvořivé při vymýšlení dalších variací některých cvičení, čímž se pro ně stávaly také zábavnější. Jedním z nich byla právě jimi vytvořená „odpalovačka“, která byla přetvořena z původní „houpačky“. Dětem tak k tomuto cvičení přibyl pohyb, jelikož musely pokaždé běžet sebrat svou notičku. Velmi rády využívaly též papírovou klaviaturu, která pro ně byla také relaxačním cvičením, jelikož si uvolněně pořukávaly do kláves a vnímaly jakoukoliv mou hru, jejich představám pak byl dán volný průchod, což děti bavilo. Velké obtíže při prstových cvičeních měl chlapec s logopedickými problémy, jeho prsty jsem koordinovala dotekem. Opět zde byla nutná trpělivost, pokroky u těchto dětí bývají pomalejší..

2.10 Nejoblíbenější rytmická cvičení (kromě samotné rytmizace s flétnou)

Nejoblíbenější rytmická cvičení zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 7: Nejoblíbenější rytmická cvičení

NEJOBÍBENĚJŠÍ RYTMICKÁ CVIČENÍ	
Laura	ťukání rytmu dřevěnými kostkami
Michalka	rytmický pozdrav s hrou na tělo
Kubík F.	rytmický pozdrav s hrou na tělo
Kubík Š.	jakákoliv hra na tělo
Adélka	ťukání rytmu dřevěnými kostkami
Lily	opakování slov s hrou na tělo
Helenka	ťukání rytmu dřevěnými kostkami
Michálek	ťukání rytmu dřevěnými kostkami
Anička	rytmický pozdrav
Honzík	ťukání rytmu dřevěnými kostkami
Zuzanka	opakování rytmu
Eliška	rytmizace špachtlemi
Nelinka	rytmický pozdrav s hrou na tělo
Karolínka	rytmizace kostičkami

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi nejoblíbenější rytmická cvičení patřila hra na tělo a rytmizace dřevěnými kostičkami. Děti dostávaly prostor k projevům vlastní fantazie a samy vyhledávaly nové způsoby rytmizace. Při rytmickém pozdravu se naučily rychle reagovat. Nejprve měly problém s přesnou rytmizací, časem se mi dařilo je přimět ke zpomalení tempa a přesnějšího vyjádření rytmu slov.

2.11 Kolik not dokáže zahrát

Kolik not kdo dokáže zahrát, zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 8: Kolik not dokáže zahrát

KOLIK NOT DOKÁŽE Zahrát	Při počátečních pokusech	Po dvaceti lekcích	Po čtyřiceti lekcích
Laura	1	2	3
Michalka	1	2	3
Kubík F.	1	2	3
Kubík Š.	1	2	3
Adélka	0	2	3
Lily	1	2	3
Helenka	1	2	2
Michálek	1	1	2
Anička	1	2	3
Honzík	1	2	2
Zuzanka	1	2	3
Eliška	1	2	3
Nelinka	1	3	5
Karolínka	1	2	3

Zdroj: vlastní zpracování

Po čtyřiceti lekcích většinou děti dokázaly zahrát písničku o rozsahu tří tónů, jedno dítě dokonce o rozsahu pěti tónů. Tempo bylo individuální, dětem jsem tak předkládala písně odpovídající jejich dovednostem. Každé z dětí mělo možnost si vybírat z různých písniček, rády hrály s doprovodem piana nebo kytary. Dva chlapci a jedna dívka zahráli pouze píseň o rozsahu dvou tónů, jelikož jejich tempo nácvičení hry bylo pomalejší vzhledem k individuálním vlastnostem. Radost ze hry však tento výsledek neovlivnil.

2.12 Co se nedařilo

Co se komu nedařilo, zobrazuje následující tabulka:

Tabulka 9: Co se nedařilo

CO SE NEDAŘILO	
Laura	neopatrná manipulace s flétnou
Michalka	nafukování tváří při hře
Kubík F.	špatné držení těla
Kubík Š.	nesprávná poloha rukou
Adélka	síla vdechu do flétny (malá)
Lily	nesprávná poloha rukou při úchopu
Helenka	síla vdechu do flétny (velká)
Michálek	špatné postavení prstů při úchopu
Anička	špatné držení těla
Honzík	nenaslouchání druhým
Zuzanka	nesprávná poloha rukou při úchopu
Eliška	nesprávná poloha rukou při úchopu
Nelinka	vše v pořádku
Karolínka	velká síla vdechu do flétny

Zdroj: vlastní zpracování

Z pozorování vyplývá, že děti často zaměňovaly ruce při úchopu, kdy polohu levé zaměňovaly za pravou. Také zpočátku neodhadly sílu vdechu do flétny, což se nejlépe trénovalo foukáním do bublifuku. Některé děti měly také sklony k schovávání nepoužívaných prstů pod flétničku. Neustále bylo důležité připomínat i správné držení těla, což se dařilo pomocí úpravy imaginárního oblečení. Někdy si děti neopatrně pohrávaly s nástrojem, což bylo také potřeba kontrolovat. Své nedostatky však postupně vylepšovaly.

2.13 Celková evaluace

Pro svou evaluaci jsem použila metodu pozorování, z něhož vyplývá, že pětidírková flétna je hudební nástroj nejvhodnější pro předškolní děti ve věku od pěti let. Jejich

výkony však velmi závisí na tělesné i duševní zralosti a přizpůsobivém vedení. Je znatelné, pokud na nástroj hraje dítě pětileté nebo šestileté. Pouhý rok u takto malých dětí přináší mnohdy zásadní rozdíl v pokrocích a chápání, což ovšem neznamená, že se nenajde mladší dítě, které je velmi šikovné. Výkony dětí odpovídaly jejich dispozicím, úrovni tělesného i duševního rozvoje a také mého působení. Tempo bylo přizpůsobeno jejich potřebám, důraz nebyl kladen na tempo nácvičku a rychlé získávání dovedností v samotné hře na flétnu, nýbrž na rozvoj vztahu k hudbě a hudebním činnostem, rozvoj jemné motoriky, nácviček správného dýchání a držení těla, získávání pocitu sounáležitosti a sebedůvěry. Dále byl také v dětech pěstován pocit zodpovědnosti a respektu k druhým. Dětem jsem neodepírala možnost vymýšlet nové obměny některých cvičení, v jejich nápadech jsem se je snažila je podpořit. Celkově upřednostňovaly aktivity, které byly spojeny s pohybem. Při samotném nácvičku jsem si uvědomovala spoustu rizik a snažila se vyvarovat svým chybám při výuce. Uvádím zde možná rizika, která se mohou při nácvičku hry nastat. Popisují je na základě pozorování a zkušeností.

Rizika (co ohrožuje úspěšné naplňování cílů programu)

Nedostatek pochvaly

I prostřednictvím hry na flétnu dochází u dítěte k sebepoznání a uvědomování si vlastní identity. Tato aktivita je vhodná k individuální pochvaly a k posílení sebevědomí dětí. Každý jedinec může být úspěšný. Měli bychom kladně hodnotit i ten nejmenší pokrok. Je velkou chybou, když je učitel zaměřený spíše než na pochvalu více na kritiku každého nezdaru a pochybení. Některé děti jsou schopné přijímat i napomenutí a upozornění na chyby bez rozpaků a zklamání, velká část z nich považuje časté i méně časté napomínání jako osobní selhání. Jedná se o děti, které již zažívaly neúspěch v jiných momentech ve svém životě a dostávalo se jim malé podpory ze strany dospělých a často i výsměchu vrstevníků. Potom se jedná také o děti, které jsou velmi citlivé a lítostivé. K nim je nutné přistupovat s opatrností a zvážit slova a přístup v jejich hodnocení.

Špatný vzor

Děti hrají na zobcovou flétnu velmi rády. Motivací je pro ně sama hudba, tedy učitelkou zahráná písnička. Při hře na nástroj je pro děti nejdůležitější vlastní prožitky. Pokud

písničku učitelka napřed krásně a s chutí zazpívá, děti pak mají také chuť zpívat. Pokud však učitelka sama zvládá zpěv a hru na flétnu s obtížemi, dělá časté chyby a její zpěv je bez emocionálního náboje, klesá i zájem dětí o tyto činnosti. Jestliže učitelka není dobrým vzorem, vzniká další riziko menšího zájmu.

Nerespektování momentálního psychického stavu

Někdy se může stát, že některé z dětí přichází na výukovou lekci smutné a bez nálady. Je pochopitelné, že každý den není pro všechny veselý. Tuto situaci znají i dospělí. V tomto okamžiku není vhodné začít okamžitě s výukou, i když by mohla přinést rychlé rozptýlení. S dětmi je dobré si začít někdy povídat o jejich zážitcích, které mají potřebu sdělit a to i na úkor zkrácení celé lekce. Někdy je mnohem důležitější vyslechnutí druhého než pískání na flétnu. A pokud dítě bez nálady nemá tento den vůbec chuť se zapojit a nepomáhá žádná motivace, nemá smysl ho do práce nutit. V takovém případě je dobré mu nabídnout pouze pozorování a poslech skupiny dětí nebo úplně jinou činnost, která s hudební činností třeba vůbec nesouvisí. Je velkou chybou, pokud je dítě nuceno za každou cenu spolupracovat nebo mu je dokonce vyhrožováno trestem. Docílíme tak pouze nechuti zapojit se do dalších lekcí a v budoucnu může dítě získat odpor k hudebním i jiným aktivitám.

Nedostatečně připravené prostředí

Před každou lekcí by měla mít učitelka v zásobě spoustu pomůcek a to i v případě, že je nevyužije. Děti si často žádají obměny činností a je také zřejmé z jejich reakcí a chování, že jsou již z určité déle trvající aktivity unavené nebo je přestává bavit. Učitelka by měla vždy mít kam sáhnout v případě, že je potřeba udělat změnu.

Prostředí, ve kterém se výuka odehrává, by mělo být vyvětrané a prostorné. Je třeba brát v úvahu, že spousta činností, ke kterým patří dechová cvičení a pohybové chvílky, vyžadují prostor. K dispozici by měly mít děti i svůj hrnek s vodou, jelikož po některých činnostech mají potřebu pít.

Pokud je prostředí důkladně nachystané, nedochází k narušování průběhu činností v lekcích a je zachována příjemná atmosféra. Učitelka by měla mít vždy nachystané schéma lekce, není však na škodu improvizovat nebo zcela odbočit od záměrů apřipravených činností, vyžaduje-li to situace.

Málo názornosti a prostoru pro rozvoj fantazii

Jak již bylo uvedeno, děti potřebují v průběhu lekce dostatečně připravené prostředí, k čemuž patří i dostatek názorných pomůcek a ukázek. Pomůcky dělají výuku pestřejší a zábavnější, děti je berou jako nedílnou součást lekce a díky nim dostávají i velký prostor k rozvoji fantazie. S pomůckami se dá pracovat velmi rozličnými způsoby, nikdy neslouží pomůcka jen k jedinému účelu. Proto i děti mohou s nabízenými předměty experimentovat a vymýšlet s nimi libovolné činnosti. Přispívá se tak k větší zábavnosti a upoutání pozornosti. Pokud jsou používány např. drobné předměty na rozvoj motoriky, není nutné trvat na jediném použití pro tento účel. Pokud z nich dítě vymyslí rytmičtý hudební nástroj tím, že s nimi ťuká o sebe, je přínosné tuto aktivitu přivítat. Pokud učitel striktně trvá na jediném účelu využití pomůcek a dětem nepředstaví a neumožní i jiné možnosti, ubere na zábavnosti lekcí a omezí tak prostor pro rozvoj fantazie. V dítěti tak potlačuje rozvoj sebedůvěry, jelikož mu tím dává najevo, že jeho nápady nejsou dost dobré a to pak časem může vzdát snahu o předkládání nových nápadů.

Nevlídne prostředí

Také přívětivé prostředí je pro děti velmi důležité. Jsou rády obklopeny věcmi, které patří do jejich dětského světa. Tmavé a ponuré prostředí může mít vliv na jejich náladu a vnitřní rozpoložení. Může vyvolat nejistotu i strach či jiné nepříjemné pocity. Také stísněné prostory nejsou vhodné pro hru na flétničky. Je potřeba, aby vysoké tóny příznačné pro tento hudební nástroj vytvářely snesitelný zvukový vjem, což příliš malý prostor neumožňuje a sluch je přetěžován kvůli vysoké hladině akustického tlaku.

Spěch, nervozita

Dnešní doba je velmi uspěchaná, na lidi je kladeno často příliš nároků a učitelé nejsou výjimkou. Jejich povolání je náročné a osobnost každého z nich se s nimi musí vypořádat. Vyrůstající požadavky, mezi které patří také administrativní nároky, často vyvolávají pocit časové tísně. Učitel by měl tomuto tlaku odolávat, ale ne vždy a ne každému se daří zůstat v klidu, aniž by se projevila jeho nervozita a nežádoucí projevy vnějšího chování. Pokud učitel přichází mezi děti podrážděný a v psychické nepohodě, nemůže očekávat od dětí, že budou samy v klidu. Nálada učitele se často odráží na reakcích dětí. Vycítí neklid a nejsou uvolněné. Pokud učitel zvyšuje hlas a podrážděně

reaguje na sebemenší nežádoucí podnět, děti nemohou být spokojené. Každý učitel by měl dokázat své starosti při práci s dětmi potlačit, vědět, že je tu právě teď pro ně a chce jim předat nové zkušenosti. Měl by dokázat oddělit svůj osobní život od profesního, i když je to někdy velmi obtížné.

Autoritativní vedení

Pokud učitel přistupuje k dítěti z pozice nadřazené autority a jeho vedení spočívá v příkazech a zákazech, je tento přístup pro děti velmi stresující. Je u nich vyvolán strach nebo vzdor a dochází i k soupeření dospělého s dítětem. Na takové lekce dítě většinou chodí z povinnosti, bez radosti a stanovených cílů je pak těžko dosaženo. Nelze dítěti s ADHD nařídit, aby sedělo v klidu, dítěti bez hudebního nadání nemůže učitel přikázat, aby dodržovalo bezchybný rytmus. Pokud budou jeho lekce navštěvovat pouze děti s hudebním nadáním, jeho cílem bude bezchybně zahráná píseň, zůstává otázkou, jestli je tato aktivita vhodná pro děti předškolního věku, navíc provozovaná v mateřské škole. Tento cíl by měl patřit podle mého názoru do ZUŠ. Pro děti v mateřské škole je důležitá radost a prožitek, což přispívá k dalšímu učení a pozitivnímu přístupu k novým aktivitám v budoucnu.

Zvýhodňování některých dětí

Je samozřejmostí, aby učitel přistupoval ke všem dětem spravedlivě a ohleduplně. Ať už se jedná o děti s poruchou chování, děti ze znevýhodněného sociálního prostředí, tak i děti s nadprůměrnými schopnostmi, což uvádím pouze jako příklady. Je přirozené, že každý člověk chová k různým lidem různé sympatie. Není nic špatného na tom, když jsou dvě děti nejlepšími kamarády nebo když dívka nevyhledává příliš kamarádů mezi kluky. Avšak učitel by měl přijmout každé dítě takové, jaké je. Pokud to neudělá, můžou mu začít vadit některé dětské reakce, které se prohlubují třeba jen vzhledem k postojům a přístupu rodičů. Žádné dítě však nemůže za to, z jaké rodiny a sociálního prostředí přichází.

Nezohlednění individuálních a věkových rozdílů

Každé dítě je jedinečná osobnost, na svět přichází se zděděnými vlastnostmi a předpoklady. Pochází z různých rodin, různého sociálního prostředí. Na lekce hry na flétnu mi přichází děti různého věku a duševní zralosti. Každé z nich se jinak projevuje a

potřebuje různý přístup. Některé děti jsou šikovné a suverénní, nadané a po psychické stránce velmi vyzrálé. Jiné bývají tiché, plaché, motoricky neklidné, velmi hravé a nepozorné. Je na mne, jaký cíl si potom stanovím při výuce těchto dětí. Nelze mít na všechny stejné nároky, některé z cílů hry na flétnu jsou pro ně v určitém čase prakticky nedosažitelné. Proto mým cílem v těchto lekcích není dokonalá hra. Cíle si stanovuji u každého dítěte jiné, takové, jaké vnímám pro danou osobu nejprospěšnější. Dětem však dávám najevo, že výkon každého z nich je něčím výjimečný, což uspokojuje každého z nich. Děti jsou pyšné na to, že hrají na flétničky a já jsem ráda za jejich spokojenost a radost.

Ironizování a znevažování úsilí dítěte

Děti jsou velmi šťastné, když společně s ostatními hrají písničku nebo třeba jen rytmizují jedním tónem. Cítí se součástí „orchestru“ a někdy se jim zrovna nedaří a některý tón trochu „přepísknou“. Vždy jim říkám, že pokud slyší, že je flétnička moc neposlouchá, ať přestanou hrát, srovnají si prstíky a potom pokračují. Pochvalu si zaslouží i za koncert, kdy nehrály bezchybně. Některým dětem zase trvá déle, než správně začnou nasazovat tóny a nenafukovat při hře tváře. Pokud bych je měla po celou dobu tohoto nezdaru jen napomínat a neustále opakovat: „Ne, zase ne“, zcela jistě bych dítě po čase odradila a jeho sebedůvěru bych rozhodně nepodpořila. Samozřejmě, že na chyby upozorňuji, ale vždy pak hledám důvod k pochvalě. Pokud dokonce učitel používá ironizování, dopouští se špatného jednání. Dítě časem bude mít pocit, že je zbytečné se jakkoliv snažit. Bude dělat naschvály nebo se bude bát cokoliv zkusit, aby zas něco nepokazilo.

Malá a jednostranná nabídka činností

U dětí předškolního věku je nutností, aby činnosti nebyly příliš zdlouhavé, monotónní a nudné. Měly by jít v určitém sledu, být obměňovány a neopakovaly se v každé lekci. Rituální činnosti děti uvítají. Získávají tak pocit jistoty, avšak pokud budeme používat pouze jeden druh dechového cvičení, stejná prstová cvičení a vždy stejnou pohybovou chvíli, děti se budou nudit mít problém s pozorností. Pokud jsou děti nepozorné, je na čase uvažovat o přechodu k jiné činnosti, obměně nebo dokonce i ke zkrácení celé lekce. Pokud děti celý den básní o tom, jak půjdou v horkém dni s rodiči na koupaliště,

není důležité, aby měla lekce na minutu přesný rozsah. Ukončíme ji dřív a povídáme si o vodě a sluníčku. I takové situace mohou nastat.

Malé zkušenosti učitele, přehlížení a neznalost špatných návyků při hře na dětskou pětidírkovou flétnu

Někdy se s výukou na flétničku rozhodne začít učitel, který sám postrádá správné základy hry na tento nástroj. I když se snaží udělat hru pro děti zábavnou a hráči jsou na jeho lekcích spokojeni, může i tak způsobit těžko napravitelné zlozvyky při hře na tento hudební nástroj. Pokud se dítě, které je nadšené z hry na flétnu, rozhodne pokračovat ve foukání i později v Základní umělecké škole, může být nemile překvapeno ze všeho, co nevědomky dělalo doposud špatně. Špatné držení flétny se těžko odstraňuje stejně tak jako chybné nasazování tónu.

Pokud přechází hráč z pětidírkové flétny na sopránovou, můžeme si klást otázku, zda mu předchozí hra nezpůsobí problémy při nácviu hry na nový nástroj. Ze zkušeností a po konzultacích s učiteli v těchto školách mohu říct, že tomu tak není. Je to vlastně podobné, jako když se starší dítě učí hrát na příčnou flétnu či klarinet. Také zde musí získat učením nové zkušenosti s novým nástrojem.

2.14 Děti s ADHD

Chtěla bych se i o těchto dětech se v této práci zmínit, jelikož se s nimi setkávám i ve svých lekcích hry na dětskou pětidírkovou flétnou. Ač budí tyto děti dojem jisté pohromy, jsou tu a budou se dále nacházet v dětských kolektivech, ač chceme nebo ne. Je potřeba našeho klidu a vlastní vyrovnanosti, k tomu zkušeností a jistou znalost problematiky. Práce s těmito jedinci není snadná a závisí samozřejmě na stupni obtíží.

Jak pracuji ve svých lekcích s dětmi s diagnózou ADHD? Podotýkám, že jsem ve své praxi pracovala pouze s dětmi s mírným nebo středním stupněm obtíží této poruchy. Zpočátku jsem se sama potýkala s myšlenkou, zda je vůbec vhodné přijmout do kolektivní aktivity, hry na flétnu, tyto jedince. Měla jsem obavy, aby nebyl narušen chod a pohoda lekcí. Naštěstí jsem brzy přišla na to, že není důvod se příliš obávat. Pokud dítě chce navštěvovat mé lekce, ráda se mu budu věnovat. Opravdu ale musí chtít. Počáteční obavy společně můžeme překonat. Jsou však děti, kterým je vysoký zvuk flétniček velmi nepříjemný a tudíž není vhodné ho mezi hráče na flétnu přijímat.

Pokud vidím, že toto dítě flétnička zaujala ať svým zvukem nebo vizáží, nechám ho s ní chvíli manipulovat. Domnívám se, že je zde opatrnost v jednání s ním při počátcích velmi důležitá. Tyto děti nemají příliš dlouho zájem o cokoli a jsou schopné flétničku zahodit a vrátit se k ní opět, až se jim bude chtít. Nástroj musí být pod dohledem, mohly by ho zničit svým objevováním. Neustále mám na paměti, že jejich počínání není myšleno zle. Jsem ráda, pokud chtějí zkusit hrát.

Každé dítě je plnohodnotným členem naší skupiny, neexistuje zaškatulkování. Hledám od začátku silné stránky těchto dětí, musím najít rychle bod, o který se opřít v případě potřeby.

Jak jsem již uvedla, tyto děti mívají poruchy pozornosti. Je pro ně problém, větší než pro ostatní, aby u jakékoliv činnosti setrvaly. Snaží se činnosti obměňovat velmi často a tak, abych neztrácela zájem dětí. Nemohu nechat dělat každé dítě, co se mu právě líbí. Mám určité cíle a těch se snažím dosáhnout. Pokud některá činnost děti zaujme, rádi se k ní vracíme. Pokud mají potřebu mi něco sdělit, nechám je mluvit, ale i tady máme svá pravidla, o která se opíráme a která dodržujeme. Pravidla tvoříme v závislosti na situacích, ze kterých vzejdou. Učíme se zacházet s nástrojem, víme, kdy hrát a kdy poslouchat, proč není vhodné rušit kamaráda, který nám chce předvést, co už umí. Musíme si jasně vymezit hranice. Tyto a jiné zásady jsou pro všechny hráče stejné a děti se z nich učí zodpovědnosti. Cítí v nich rovnoprávnost, nacházejí prostor pro seberealizaci. Není zde místo pro znevažování úsilí druhého.

Na první pohled lze poznat, které z dětí projevují určitý neklid. Je víc než jasné, že jejich nohy budou poletovat a houpat se pod židli, tělo se bude různě kroutit a flétna se stane třeba letadlem. Utažení pásku na našich pomyslných kouzelných kalhotách pomůže tak na půl minuty, bezeslovný dotek mou rukou nožky dítěte zrovna tak.

I děti s poruchou pozornosti dostávají možnost zkoumat pomůcky, pozorovat z okna ptáky a projít se okolo stolků. Vědí, že jim tyto aktivity nebudou odepřeny, pokud zvládnou respektovat druhé. Pokud však zvládnou u činnosti setrvat, dostane se jim velkého ocenění, pochvaly a uznání nás všech ostatních.

Tyto děti si posazují do těsné blízkosti k sobě právě proto, abych je co nejméně slovně napomínala. Právě dotek, či gesto ke ztišení, pohled do očí- tyto projevy klidu dávají

klid i dítěti. Křik dítě oplatí křikem a vzdorem. A pokud nastává opravdu chvíle nouze, kdy mne nenechá dotyčný dokončit jedinou větu, jeho pohyby začínají být divoké, je na čase chopit se jeho silné stránky, tedy bodu o který se můžu opřít. Nechám ho předvést to, o čem vím, že umí a za co může být oceněn.

Jedním z důvodů, proč zachovávám stejné schéma svých lekcí, je také skutečnost, že právě tyto děti, víc než jiné, potřebují řád a systém. Očekávají, co přijde a jakákoliv změna v nich vyvolává zmatek a nejistotu, na což také emotivně reagují.

Dětem se snažím dát najevo, že jsou velmi důležitou součástí kolektivu a díky jejich hře je náš „orchestr“ mnohem silnější a výraznější. Každý jejich úspěch zaznamenají díky pochvale i ostatní a chyby přece dělá každý. Jsme zde kolektiv a věříme si. Děti věří mně, já jim a ony samy sobě. Pokud cítím lásku a důvěru zejména ze strany dětí s poruchou chování, je to pro mne pocit výhry a snažím se jim obojí opětovat. Chci, aby poznaly, že i o ně je zájem.

ZÁVĚR

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala průřezem odbornou literaturou, která se tématu týká. Nejprve jsem popsala různá pojetí vnímání hudby a jejího významu pro člověka. Další podkapitola se zabývala motivací a výchovou k hudbě. Následovala kapitola zaměřená přímo na zobcovou flétnu, kde jsem popsala vznik a význam hudebních nástrojů z pohledu historie, vznik samotné zobcové flétny, její současnou podobu a druhy, pětidírkovou zobcovou flétnu a vztah dítěte k zobcové flétně. Další podkapitola se pak zabývala hudbou a hrou na flétnu v předškolním věku. Zde jsem popsala vliv hry na flétnu na celkový rozvoj osobnosti, hru na flétnu a cíle vzdělávacích oblastí RVP PV, podporu dětí v logopedické oblasti a přínos hry na flétnu pro děti s ADHD, dále také prevenci a vliv na děti s dechovým a respiračním onemocněním. Krátce jsem popsala také vhodné vzdělávací strategie při seznamování předškolních dětí s hrou na flétnu. Poslední podkapitolou teoretické části byla kapitola zabývající se potřebami a riziky jejich neuspokojení pro děti předškolního věku.

Je zřejmé, že má rozvoj hudebnosti opodstatněné místo v předškolním vzdělávání. Zabývala jsem výukou hry na pětidírkovou zobcovou flétnu, pozorovala jsem děti při průběhu lekcí, které jsem se snažila oživit pestrou škálou přípravných cvičení, ale také jsem se snažila odhalit rizika špatného působení pedagoga. Rozpracovala jsem hlavní zásady při výuce hry na zobcovou flétnu a dovednosti dětí při hře na zobcovou flétnu.

V praktické části jsem se zabývala popisem deseti lekcí, které jsem uvedla jako příkladné. Variací může být prolínání jednotlivých cvičení i v dalších lekcích. Celkově však praktikuji 40 lekcí. Cílem praktické části mojí bakalářské práce bylo pozorování skupinky dětí při těchto lekcích, zaznamenávání jejich pokroků i neúspěchů a následné vyhodnocení. Výsledky pozorování, založené také na mých předchozích zkušenostech, ukázaly rozdíly mezi jednotlivými dětmi. Bylo však velmi znát, kolik lekcí mají děti za sebou. Po několika lekcích byly většinou vidět pokroky. Každé dítě je však jiné, a tak i tyto pokroky byly velmi rozdílné.

Do přílohy jsem zařadila fotografie některých pomůcek, které jsem ve svých lekcích používala. Vyučovací lekce měly jasný sled a systém, děti tak věděly, jaká cvičení mohou dál očekávat, získávaly tak pocit jistoty.

Výuce na pětidírkové flétny jsem se začala věnovat před sedmi lety, motivaci jsem měla ve své zkušenosti a náměty jsem tak v této práci mohla zúročit. Velkou inspirací pro mne byl umělec, flétnista a pedagog, pan Václav Žilka, jehož celkový přístup k výuce na zobcovou flétnu byl pro mne základním návodem, který jsem se rozhodla pouze oživit.

Je krásné, pokud je možné sledovat pokroky a úspěchy dítěte v jakékoliv činnosti. Jsem velmi ráda za to, že mohu pracovat s dětmi předškolního věku. U nich opravdu cítím, že mé působení má smysl. Co se týká hry na zobcovou flétnu, to už je pouze jedna z mnoha aktivit, kterou vnímám jako pomoc a přínos dětem. Porozumět dětské duši je podle mého názoru záležitost časově velmi rozsáhlá. Proto je pro mne přínosem, mohli se inspirovat pedagogy a filosofy, kteří měli pro dětský věk velké porozumění a rozsáhlé zkušenosti. Jsem ráda, že také já mohu předávat a šířit své zkušenosti, ale stále cítím pokoru a obdiv před všemi, kteří jsou a byli ve svém cítění a poznání daleko přede mnou.

SEZNAM ZDROJŮ

HEUREKA: Zobcové flétny, 2018 [online]. Dostupné z: <https://zobcove-fletny.heureka.cz>

› ... › Hudební nástroje › Dechové nástroje

JUNGMANN, Soběslav. Hudba přítelkyně. Brno: Schneider vydavatelství, 1997. ISBN 80-85796-11-2

JŮVA, Vladimír, st. a ml. Úvod do pedagogiky. Brno: nakladatelství Paido, 1999. ISBN 80-85931-78-8

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola. Praha: nakladatelství Grada, 2008. ISBN 978-80-247-4435-3

KREJČÍŘOVÁ, Dana., LANGMEIER, Josef. Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9

KULHÁNKOVÁ, Eva. Moje první flétnička. Praha: nakladatelství ARSCI, 1996. ISBN 80-901452-6-4

KVAPIL, Jan, KVAPILOVÁ, Eva. Flautoškola 1, Učebnice hry na sopránovou zobcovou flétnu, WinGra s.r.o. Praha, Bratislava 2004, ISMN-M-706526-04-1

LIŠKOVÁ, Marie. Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., 2006. ISBN 80-86307-26-3.

MŠMT: Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání, 2018 [online]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

OLING, Bert., WALLISCH, Heinz. Encyklopedie hudebních nástrojů. Čestlice: Rebo Productions, 2004. ISBN 80-7234-289-4 Z nizozemského originálu přeložila Jiřina Holeňová

PAVEL ČÍP & SYNOVÉ: Dětské a školní zobcové flétny, 2018 [online]. Dostupné z: www.histnastroje.gajdy.cz/zobcove.php

PROALERGIKY.CZ: Hudbou ke zdraví a kráse – léčba astmatu a některých alergií hrou na zobcovou flétnu, 2011 [online]. Dostupné z: <https://www.proalergiky.cz/magazin/clanek/hudbou-ke-zdravi-a-krase-lecba-astmatu-a-nekterych-alergii-hrou-na-zobcovou-fletnu>

RODINA.CZ: Jak na výuku zobcové flétny v mateřinkách? 2013 [online]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek9519.htm>

SEDLÁK, František. Hudební vývoj dítěte. Praha: Editio Supraphon, 1974. ISBN 78-37-053-2.

SEDLÁK, František. Základy hudební psychologie. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-20587-9.

SEDLMEIER, Aleš. S flétnou a zvířátky do hudební pohádky. Praha: Muzikservis, 2011. ISBN 80-86233-16-2

SOVÁK, Miloš. Logopedie předškolního věku. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-434-84.

SVOBODOVÁ, Eva. Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, s. r. o., 2010. ISBN 978-80-87553-64-0

ŠKOŘEPOVÁ, Kateřina. Hrajeme na zobcovou flétnu. Praha: Portál 2009, 151 s. ISBN 978-80-7367-645-2

TRAIN, Alan. Specifické poruchy chování a pozornosti. Praha: nakladatelství Portál, 1997. ISBN 80-7178-131-2

WOLFDIETER, Jenett . ADHD PORUCHA POZORNOSTI S HYPERAKTIVITOU. Brno: Edika, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6

ŽILKA, Václav. Jak se dělá muzikant. Praha: Petrklíč, 2004. ISBN 80-7229-106-8.

ŽILKA, Václav. Veselé pískání - zdravé dýchání, malá škola hry na sopránovou zobcovouflétnu. Praha: Panton, 1995.

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka č. 1: Pokroky v dovednostech dětí v jednotlivých časových úsecích

Tabulka č. 2: Úchop flétny

Tabulka č. 3: Dýchání při hře

Tabulka č. 4: Soustředěnost

Tabulka č. 5: Nejoblíbenější dechová cvičení

Tabulka č. 6: Nejoblíbenější prstová cvičení

Tabulka č.7: Nejoblíbenější rytmická cvičení

Tabulka č.8: Kolik not dokáže zahrát

Tabulka č.9: Co se nedařilo

Obrázek č. 1 : "Hlasy" fléten

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Obrázky pomůcek

Příloha č. 2: Zásobník písni

Příloha č. 3: Ukázky obrázkových not

Příloha č. 4: CD s videonahrávkou z realizace programu- ukázka některých aktivit

Příloha č. 1: Obrázky pomůcek – vlastní fotografie

Flétny rozlišené různými obaly:

Pytlíky na pomůcky:

Muchláčci a dřevěné kostky:

Prstoví zajíčci, korky a špachtle

Peříčka, papírové stuhy a odměna

Rukavičkoví zajíci:

Dolíčková destička:

Klaviatury:

Flétnička

Flétnička je dřívko krásné,
Důlek a i dírky má,
hraje, píská-to je jasné,
na ni ten, kdo tóny zná.
Pojďte děti, zkusíme to,
také na flétničku hrát,
když je podzim, zima, léto,
vždy můžeme zapískat.

(Lenka Marková)

Zajíček

Zajíčku, zajíčku,
zahýbej ouškama,
otevři tlamičku,
pohraj si s fouskama.
Zajíček zastříhá,
natáhne, pokrčí
a všem se ukloní,
pak zmizí do smrčí.

(Lenka Marková)

Příklad říkanky s nenáročným pohybem

Vítr fouká, vítr duje,

všemi stromy pohupuje.

I tak půjdeme všichni ven,

zahřejeme se pohybem.

Když se pěkně vyběháme,

rychle domů utíkáme.

(Lenka Marková)

Kos

Zobe, zobe kos,

zobe a je bos.

Zob, zob, zob.

Zobe kos.

(Lenka Marková)

Vláček

Tú, tú, tú, tú,

pádí k nám,

krátký vláček

pádí sám.

(Lenka Marková)

Myška a krtek

Šlápla myška do pastičky

au au to to bolí moc,

skáče jen po jedné noze,

volá krtka o pomoc.

Krtek myšku vysvobodí,

sundá z nohy pastičku,

a pak vyzve na taneček

vystrašenou myšičku.

(Lenka Marková)

Pán a pejsek

Zde se jedná o úplně jednoduché rozcvičení prstíků, kdy se „procházíme“ každou rukou zvlášť a to ukazováčkem a prostředníčkem po svých nohou. Říkáme při tom říkanku:

„Šel pán na procházku,

vedl pejška na provázku.

Pejsek se mu vysmekl,

kam chtěl, tam si utekl.“

(Lenka Marková)

První rytmicko-melodické cvičení

Tahle holčička, (rytmizace tónem e2).....Eliška
to je Eliška. (rytmizace tónem e2).....Eliška
Tenhle chlapeček (rytmizace tónem d2).....Daneček
to je Daneček. (rytmizace tónem e2).....Daneček
(Lenka Marková)

Pohybová chvílka

Hopsa, hopsa, hej,
na nic nečekej.
Poskoč si do kroku,
zastav se a skoč.
Zatoč se dokola
jako kolotoč.
Hopsa, hopsa hej,
ruce v bok si dej.
Klekni na kolena,
hlavou zahýbej.
Narovnej ramena,
sochu udělej.
Hopsa hopsa hej,
Teď si zatleskej.
(Lenka Marková)

Houpačka

Houpy, houpy,
nikdo není hloupý,
umíme hrát na flétničky,
zavoláme na notičky,
ať se s námi houpat jdou,
houpy, houpy, houpy, hou.

(Lenka Marková)

Myši

Ten, kdo velmi dobře slyší,
uslyší pískat i myši.
Celá myší kapela
hraje pěkně zvesela.

(Lenka Marková)

Zahřívadlo

Zahříváme, zahříváme,
teplo v dlaních uděláme.
Když je v rukou velká zima,
hra na flétnu není příma.
Když prstíky zahřejeme,
dírký lépe zakryjeme.

(Lenka Marková)

V trávě sedí kos

V trávě sedí kos,

pláče, že je bos,

že ho svědí nos.

To je hloupý kos.

Potřebuje snad kos boty

nebo látku na kalhoty?

Každý kos je bos,

nemá žádný nos.

(Lenka Marková)

Skládám notičky

Skládám notičky,

jsou jak kuličky.

Foukám písničky

do mé flétničky.

Notičky mi pomáhají,

jak se na mě usmívají.

Hrajem zvesela

jako kapela.

(Lenka Marková)

Říkanka o větru

Fouká vítr, fouká,

sova v lesích houká.

Tam v korunách stromů,

odletěla domů.

(Lenka Marková)

Sedmikráska

Kam chodíš spát, sedmikrásko,

když sluníčko zapadá?

Když na louce fouká vítr

a když rosa napadá?

Já si lehám na travičku,

peřinku mám zelenou.

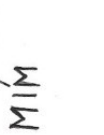

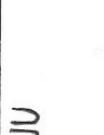

Opírám se o hlavičku

na stonečku nesenou.

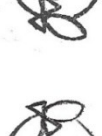

(Lenka Marková)

Příloha č. 3: zásobník obrázkových not

„Notičky“

									
TA	HLE	HOL	ČIČ	KA	TO	JE	E	LIŠ	KA
									
TEN	HLE	CHLA	PE	ČEK	TO	JE	DA	NE	ČEK
									
UŽ	U	HRÁT	A	HRA	RA'D				
									
JE	MÍM	HRÁT	A	HRA	RA'D				
									
JE	MÍM	HRÁT	A	HRA	RA'D				

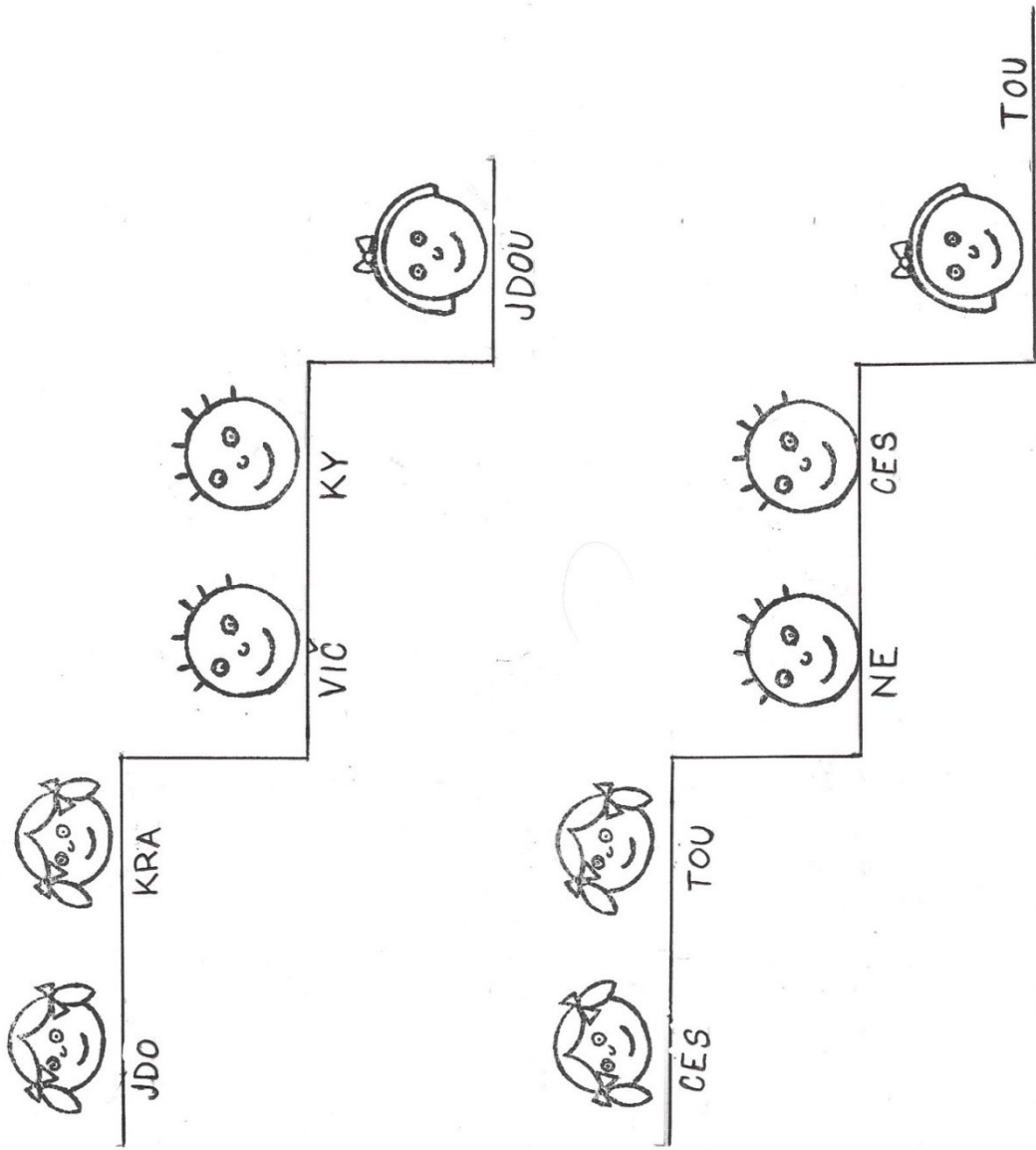
„Myši“

							
TEN	KDO	VEL	MI	DOB	ŘE	SLY	ŠÍ
							
US	LY	ŠÍ	PÍŠ	KAT	I	MY	ŠÍ
							
CE	LÁ	MY	ŠÍ	KA	PE	LA	LA
							
HRA	JE	PĚK	NĚ	ZVE	SE	LA	LA

„Vláček“

							
JE	DE					VLAK	
							
		JE	DE				
							
JE	DE					DRAK	
							
		JA	KO				
							
JE	DE	VLA'	ČEK	PL	NÝ	DĚ	TI'
							
JE	DE	RYCH	LE	SKO	RO	LE	TI'
							
VZHŮ	RU						
							
		DO	OB				
							
						LAK	

„Kravičky“

NA

PA

SOU

SE

NA

TRA

VIC

CE

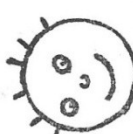
ZA

BU

CI'

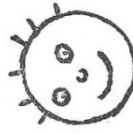
SI

O

PI'S

NIČ

GE

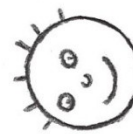
KA

MA

RA'D

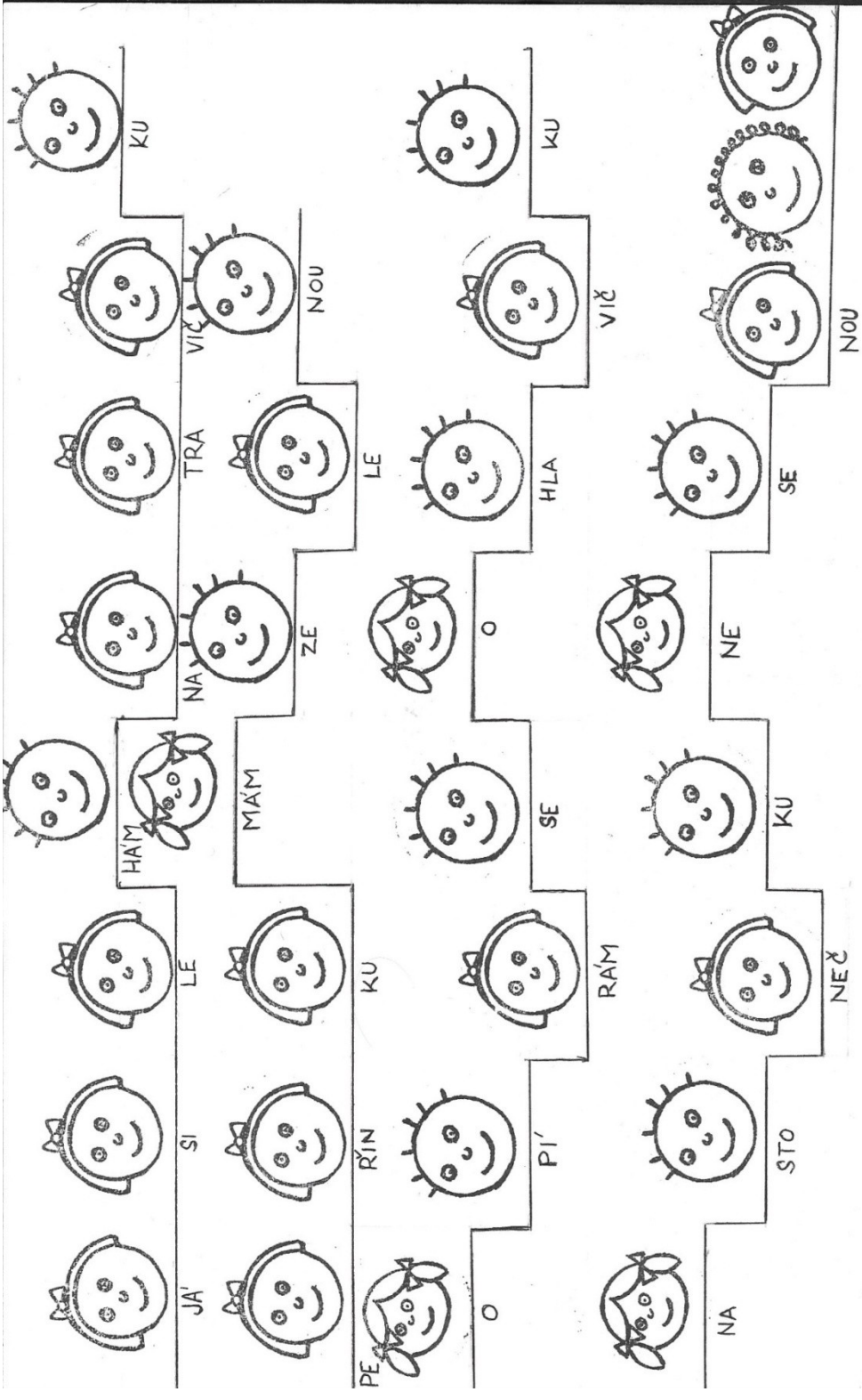
KY

J SOU

„Sedmikráska“

							
KAM	CHO	DIŠ	SPÁT	SED	MI	KRÁS	KO
							
KDYŽ	SLU	NIČ	KO	ZA	PA	DA'	
							
KDYŽ	NA	LOU	CE	FOU	KA'	VI'	TR
							
A	KDYŽ	RO	SA	NA	PA	DA'	

„Kos“

V TRÁVĚ	VĚ	SE	DI'	KOS			
PLA'	ČE	ŽE	JE	BOS			
ŽE	HO	SVĚ	DI'	NOS			
TO	JE	HLOU	PI'	KOS			
PO	TŘE			SNAD	KOS		
		BU	JE			BO	TY
NE	BO			NA	KAL		
	LAT	KU			HO	TY	
KAŽ	DÝ	KOS	JE	BOS			
NE	MA'	ŽAD	NÝ				
				NOS			